

μέφος^o) τοῦ Ἰωνος κινεῖν, ἵνα τὸ χρέος ἀπαιτήσῃς, τοῦ ἄρχοντος διαγνώσκοντος δυνήσῃ. [Sch. x. III. 342. sq.]

“Ορε ἐταῦθα, ὅτι διὰ τοῦτο ἔχει τὴν πρὸ σόμιο, ἡ τὴν πομπούν διβιδούνδο, ἐπειδὴ ὄντας τῆς κοινωνίας ἐπράξεις. ἀναγνωθεὶ γάρ καὶ κεφ. μα. περὶ τὸ μέσον, καὶ τὰς ἔκει παραγαφάς. [Sch. x. III. 343.]

νζ'. ρ) Ἐάν δανείσηται τις^q) χρήματα, εἰ καὶ^r) εἰς ἄλλότρια πράγματα ἐδανείσατο, αὐτὸς ἐνέχεται, μὴ περιεργαζομένων ἡμιῶν τὴν αἵτιαν.

ἐάν δανείσηται τις^s] Θεοδώρου. Καν εἰς ἄλλότρια δανείσηται τις, ἐνέχεται· εἰ μὴ ἄρα ἐδανείσειν αὐτῷ ὁ δανειστής διαθέσει τῇ πρὸς τὸν δεσπότην τῶν πραγμάτων. [Sch. y. III. 343.]

Θαλελαίουν. Τοῦτο ἐν ὥ^t) διαθέσει τῇ πρὸς τὸν δεσπότην τῶν πραγμάτων ἐδάνεισεν· εἰ γάρ τῇ διαθέσει τοῦ δεσπότου ἐδάνεισεν, ἔμελλεν ἔχειν κατ' ἑπεινον τὴν νεγοτίοδον μητρόδονυ, ὡς τῇ περὶ αὐτὸς δανείσας διαθέσει. [Sch. y. III. 343.]

Εἰ μέντοι διαθέσει τοῦ, οὐ διώκει τὰ πράγματα, ἐδάνεισα, τὸν δεσπότην κτεῖμαι ἔνοχον, οὐχὶ τὸν δανεισθέντα. καὶ ἀνάγνωσι βιβ. ιζ. τιτ. α'. κεφ. ε'. Θεμ. β'. λέγον· Ἐάν δανείσει σου δανεισιώ διοικητῇ σου, ἵνα δανειστὴν ἡ ἐνέχυρον ἐλεύθερωσῃ, σὺ μόνος ἐνέχῃ μοι, οὐ μηρὶ ὁ διοικητής. ζῆτε καὶ βιβ. ι. τιτ. ζ'. κεφ. δ'. τὸ αὐτὸν λέγον περὶ τοῦ δανεισαντος κυριατοῦ ἀφρίλικος, καὶ βιβ. λζ'. τιτ. θ'. κεφ. ε'. καὶ τὸν ἔκει Πολαιῶν κανονικὴν παραδίδοντα διαίρεσιν ὀναγκαῖαν, καὶ κεφ. αὐτοῦ μβ'. Θεμ. β'. ὕδαιον. [Sch. y. III. 343.]

νη'. ρ) Ἐάν τις ἄλλον δανειζομένον αὐτὸς ὑπογάψῃ μόνον μὴ ἐπερωτηθείς, οὐ κατέχεται.

αὐτὸς ὑπογράψῃ μόνον] Ἀπλῶς οὕτως ὡς μάρτυρις, μὴ ὡς ἐγγυητής^u ἢ καὶ μὴ ὡς μαρτυρις, ἀλλ᾽ ὡς αὐτὸς δανεισμένος. [Sch. z. III. 343.]

Θεοδώρου. Ἄπογράψας μὴ ἐπερωτηθεὶς οὐ κατέχεται διὰ τὸ ψιλὸν εἴναι τὸ σύμφωνον, ὅτι οὐδὲ ἔλαβε τι. ἀνάγνωσι καὶ τὸ μαθ'. κεφ. τούτου τοῦ τίτλου καὶ κατ' ἑπεινον νοεῖ καὶ τὸ παρόν. [Sch. z. III. 343.]

οὐ κατέχεται] Παλαιός. Εἰ μέν τις ἐπηρωτήθη ἢ δόσει ψυχῆς^v), τοῦτο^w ἔστι, ψυχῆς^x διαθέσει ὑπέγραψεν, ἀμολογημένως ἔνοχος ἔγνετο. [Sch. a. III. 343.]

νθ'. Εἰ δανεισάμενος χρήματα ἄλλῳ ταῦτα ἔξεδάνεισας, οὐ καλῶς^y) αἰτεῖς, ὥστε τὸν δανεισαντὸν σοι μὴ κατὰ σοῦ κινεῖν, ἀλλὰ κατὰ τῶν κληρονόμων τοῦ λαβόντος παρὰ σοῦ ταῦτα τὰ χρήματα.

εὖν δανεισάμενος χρήματα] Θεοδώρου. Ο δανεισάμενος χρήματα, καὶ ἄλλῳ ταῦτα δανείσῃ, αὐτὸς ἐνέχεται τῷ ἴδιῳ δανειστῇ τῷ καὶ πρότερον τὰ νόμιμα ἔξοριζεσθω. εἰ δὲ καὶ γ) μέλλοντι αὐτῷ ἄρχειν δανείσει τὴν δόσιν τῆς ἀρχῆς, αὐτὸς καὶ ὅ^z) ἄρχων ἔξοριζεσθω.

ξ'. ρ) Ο δανεισας ὄρχοντι ἐπαρχίας, ἐάν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ, ἡς ἄρχει, παραγένηται ὄφελων λαβέται παρ αὐτοῦ τὰ κεχρεωστημένα, ἐπειδὴ πρόξενος αὐτῷ γίνεται κλοπῆς^w, ὡς ἀγοραστῆς^x) τῶν νόμιμων ἔξοριζεσθω. εἰ δὲ καὶ γ) μέλλοντι αὐτῷ ἄρχειν δανείσει τὴν δόσιν τῆς ἀρχῆς, αὐτὸς καὶ ὅ^z) ἄρχων ἔξοριζεσθω.

nem experiri, ut debitum poscas, Praeside cognoscente poteris.

Observa hoc loco, ideo eum habere actionem pro socio, vel communi dividendo, quia societatis nomine fecit. Lege enim et cap. 41. circa medium, et ibi annotationes.

LVII. Si quis mutuam sumserit¹⁾ pecuniam, licet L. 13. in res alienas mutuam sumserit, ipse obligatur, eau- C. IV. 2. sam nobis non requirentibus.

1) si quis mutuam sumserit] Theodori. Licet in res alienas quis mutuam sumserit pecuniam, tenetur: nisi creditor contemplatione domini rerum ei creditur.

Thalelai. Hoc ita, si non contemplatione domini rerum mutuam pecuniam dederit: nam si contemplatione domini crediderit, adversus eum negotiorum gestorum actionem habiturus est, quod eius contemplatione dederit.

Si tamen contemplatione eius, cuius negotia gerebat, credidero, dominum obligatum habeo, non eum, qui mutuum sumsit. Et lege lib. 17. tit. I. cap. 5. them. 2. quo dicitur: Si procuratori tuo tui contemplatione credidero, ut creditorem vel pignus[!] liberet, tu solus teneris mihi, nec vero procurator. Quaere et lib. 10. tit. 7. cap. 4. quo idem dicitur de eo, qui curatori adolescentis credidit: et lib. 37. tit. 9. cap. 15. et ibi Antiquum regularem divisionem tradentem necessariam, et caput eiusdem 42. them. 2. pulcrum.

LVIII. Si quis alio pecuniam accipiente ipse L. 14. tantum subscriperit¹⁾, nec stipulanti promiserit, non C. eod. tenetur²⁾.

1) ipse tantum subscriperit] Simpliciter subscriperit quasi testis, non quasi fideiussor: vel licet non quasi testis, sed quasi ipse mutuatus sit.

Theodori. Si subscripsit nec stipulanti promisit, non tenetur, quod nudum pactum sit, quia nihil accepit. Lege et cap. 49. huius tituli, et secundum illud hoc quoque intellige.

2) non tenetur] Antiquus. Si quidem quis stipulanti promisit, aut donandi animo subscripsit, haud dubie obligatur.

LIX. Si mutuam sumtam pecuniam¹⁾ alii credideris, non recte postulas, ut qui tibi credidit, non C. eod. adversus te agat, sed adversus heredes eius, qui a te hanc pecuniam accepit.

1) si mutuam sumtam pecuniam] Theodori. Qui mutuam pecuniam sumsit, licet eam alii crediderit, ipse tenetur suo creditori, qui prius pecuniam numeravit.

LX. Qui Praesidi provinciae¹⁾ pecuniam credidit, si in provincia versetur, cui praest, qui mutuum ab eo accepturus est, quoniam proxeneta fit²⁾ furitorum eius, quasi emtor legum³) exilio plectatur. Sed et si futuro magistratui pretium honoris ei crediderit, tam ipse, quam magistratus exilio plectatur⁴⁾.

^{o)} Fabr. in marg. addit κατά. ^{p)} L. 13. C. IV. 2. iisdem verbis in Syn. p. 74. legitur et apud Harm. III. 5. §. 63. ^{g)} Syn. ἐάν τις δαν. ^{r)} Syn. ad verba εἰ καὶ κ. τ. λ. in marg. habet: εἰ καὶ εἰς ἀνοικοδομήν ἔτερου προσώπου πράγμα τῷ δανεισατο. ^{s)} Fabr. in marg. addit μή. ^{t)} Alter exhibetur hic locus in Schol. n. ad hunc libr. et tit. Basil. cap. 49. Fabr. T. III. p. 338. ubi haec leguntur: ὁ μόνος ὑπογράψων ὑπέρ τινος δανεισαμένου οὐκ εὐθύνεται, εἰ μὴ τις καὶ ἐπηρώτησεν. ^{tt)} Lege δόσεως ψυχῆς. ^{u)} Sic legendum, uti et ex versione Fabroti appareat. In textu Fabr. habet οὐκ ἄλλως. ^{v)} L. 16. C. IV. 2. legitur in Syn. p. 74. et apud Attal. tit. XIX. §. 10. ^{w)} Verba ἐπειδὴ πρόξενος — κλοπῆς desunt apud Attal. ^{x)} Fabr. ὁ ἀγοραστῆς. Sed omisi articulum auctoritate Syn. et Attalitae. ^{y)} καὶ deest apud Attalitam. ^{z)} Articulum inserui cum Syn. et Attal. Deest apud Fabr.

ὅ δανείσας ὑρχοντι ἐπαρχίας] Τὸ κατὰ πόδας.
Ιλι τις^{a)} ὕρχοντι ἔντονον ποσότητα δανείσει, ἐνν̄ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ
ἀπωτραφῆ, ὡς ἀγοραῖς τῶν νόμων καὶ τῆς ἐπαρχίας· ἢ εἰ τις
αὐγυροποτης το πάμπατης ἀρχῆς δέδωκεν αὐτούς^{b)} αὐτῷ,
ἔξοδιας τιμωσίᾳ ὑμα τῷ ὕρχοντι ὑποκείθω, καὶ τὸ μὲν κατὰ
πόδας οὐτως· ο δὲ ἥρας Πατρίκιος ἐσημεώσατο ἔντονον πο-
σότητα. εἰ γάρ ἄποκον ἐδάνεισεν, οὐκ ἐτιμωρεῖτο. Βλέπε δέ,
οὐτι ἐν τῇ ζ. διατ. τῇ κωλυνόντι τοὺς ὕρχοντας δανείσειν,
εἶπόν σοι, οὐτι καὶ ἄποκον κωλυνόνται δανείσειν. μόνον οὐν
εἰς ἀργαγμα ἡ διάταξις αὐτῆς συμβάλλεται. σημειώσας δέ, ὅτι
τον τραπεζήτην, οὗ ἐστιν ὁργιστοράτης, καὶ μην εὐθετῇ ἐν τῇ
ἐπαρχίᾳ σὺν τῷ ὕρχοτι, τιμωρεῖται. οὐτως οὐκ συγείον εἰπε,
οὐτι ὁ δανείσας ὕρχοντι, εἰ μὲν συγκατέθῃ αιτῶ, ἢ ὅλοις εὐ-
θετῇ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ, τιμωρεῖται. τραπεζήτης δέ ον, καὶ μὴ
έγκατεθῇ τῷ ὕρχοντι, κωλύεται. καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου
εἰπεν ἔντονον ποσότητα, ἐπὶ δὲ τοῦ τραπεζήτου οὐδὲ τοῦτο
εἶπεν. οὐτες ἀμολόγηται, οὐτι εἴτε ἄποκον, εἴτε ἐπὶ τούτοις
ἐδάνεισεν ο δραπεζήτης, κωλύεται τῷ ἔξοδῳ. [Sch. e. III.
 343. sq.]

ἐπειδὴν πρόξενος αὐτῷ γίνεται] Ἀραγακαζόμενος
 ἵπο τοῦ δανειστοῦ ὁ ὕρχων, διασειμὸν ἐπαγάγγοι τοῖς ἐπαρ-
 χιώταις, καὶ ἀποφέρουσι τὸ χρέος. καὶ οὕτω λαμβάνων τὰ
 τὰν ἐπαρχιώτων χορηματα ἐκ τούτων αὐτῶν ὁ ὕρχων κλέπτει.
 [Sch. d. III. 344.]

Ἴσως γάρ μὴ ἔχων ἀποδοῦναι ποιήσει τι παρὰ τὸν νόμον.
 [Sch. d. III. 344.]

ώς ἀγοραστὴς τῶν γόμων] Ἀγοράζειν τὸν νόμον
 λέγεται ὁ περιγράφων αὐτὸν· ὥστεο ὁ ἀγοράζων πρᾶγμα
 δεοπόζει αιτῶν, οὐτως καὶ ὁ παραβάλων τὸν νόμον ἀγορά-
 ζειν λέγεται, τοῦτον δέ, δεοπόζειν καὶ κατεξούστασθαι, καὶ
 εποτασθαι αὐτὸν, ἀλλὰ μὴ ὑπεκείναι αὐτῷ. [Sch. e. III. 344.]

καὶ ὁ ὕρχων ἔξοριτζέσθω] Ο γάρ νόμος διὰ τοῦτο
 τὸν ὕρχοντα δανείσειν ἐκάλεισεν, ὥστε μὴ τοὺς υπὲτὸν ἔγ-
 γειν ἐχῆ τῇ ἀφορμῇ τοῦ δανεισμάτος. ἐπεὶ οὖν καταθέντι τὸ
 αὐτὸν γίνεται καὶ βαρύνονται, καὶ ὁ ὕρχων οὐκ ἐδάνεισεν,
 ἀλλ᾽ ἐδανειστο, τιμωρεῖται ὁ δανειστας, οὐαὶ μὴ ὁ γόμος ἀγο-
 ρασθῶν, τοῦτον δέ τοι περιγραφῆ, καὶ τὰ ὄμματα αὐτοῦ φυλα-
 χθῶν, η δὲ ἐννοια παραμειβῆ^{b)}). [Sch. f. III. 344.]

L. 17. **ξα'. 'Ο ποιήσας χειρόγραφον^{c)} ἑπέρ πεντήκοντα**
C. IV. 2. λίτρας χονιστὸν δρεῖται τοιῶν παρτύρων ὑπογραφὰς
 ἐντάττειν· ἄλλως γάρ οὐ κρή τὸ τοιοῦτον ἐρωσθεῖται
 χειρόγραφον. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ περὶ ἀποδείξεως ἑπέρ
 πεντήκοντα λίτρας νομοθετεῖται.

δ ποιήσας χειρόγραφον] Θεοδώρου. Περαιτέρω
 τῶν πεντήκοντα λίτρῶν χρυσούς χειρόγραφον οὐκ ἔχωται μὴ
 ἔχον τοιῶν παρτύρων ὑπογραφὴν, οὐ δὲ γνῶθι, ὡς φησιν ἡ
 γεασά, μη ἐργάσθων ἀμαρτυρον ἰδιόγραφον περαιτέρω τῆς
 παῖς λίτρας, ἐπειδὴ ὁ ἐναγμένος οὐ προσίσται τῷ αὐτοῦ
 πλοτυ δηλονότι. [Sch. g. III. 344. sq.]

Θαλελαιον. Χρη, φησίν, αὐτοὺς δι' ἑαυτῶν ὑπογράφειν,
 καὶ μὴ τιχὸν ἐν ἐκαργαγίσματι καταθένθω μόνον, οὐτι παρόν-
 των αὐτῶν γέγονεν ἡ ἀπαθέτησις, ητοι καταβολή. [Sch. g.
 III. 345.]

τριῶν μαρτύρων] Σεμνῶν. [Sch. h. III. 345.]

τὰ δὲ αὐτά] Τοῦ αὐτοῦ. Τί γάρ, οὐτι καταβαλών τις
 ἑπέρ πεντήκοντα λίτρας ἀπόδειξιν ἐλαβε παρὰ τοῦ δανειστοῦ;
 [Sch. i. III. 345.]

Nov. 18. **ξβ'. 'Ἐὰν^{d)} προφέροιτέ τινος συγγραφή, δὲ**
εαρ. 8. αὐτήν ἔξαρνοῖτο, καὶ ταῦτα γράμματα ἔχονταν αὐ-
τοῦ, ὡς ἀναγκασθῆναι τὸν διώκοντα πράγματα ὑπο-
μεῖναι περὶ τὴν σύστασιν αὐτῆς, ἢ τὰ μὲν γράμματα δέχοιτο,
αγήσοι^{e)} δὲ μὴ καταβεβλήσθαι τὸ χρέος αὐτῷ, καὶ συσταήσε^{f)} τοῦτο^{g)} νομίμοις τρόποις δ

1) qui Praesidi provincia e] Τὸ κατὰ πόδας.
 Si quis Praesidi foenebrem pecuniam mutuaverit, si in ea provincia fuerit versatus, quasi emtor legum et provinciae: vel si quis nummularius honoris pretium dederit ipsi abeunti, exilio poenae una cum Praeside subiaceat. Atque ita τὸ κατὰ πόδας. Clarissimus autem Patricius notavit haec verba, *foenebrem pecuniam*. Nam si sine usuris credidisset, non plecteretur. Observa autem, me ad constit. 3. quae Praesides mutuam dare pecuniam prohibet, tibi dixisse, etiam sine usuris credere eos prohiberi. Haec igitur constitutio tantum prodest ad rapacitates inhibendas. Nota autem, nummularium, qui est argentarius, licet in provincia cum Praeside non inveniatur, puniri. In summa, qui foenebrem pecuniam Praesidi dedit, si quidem una cum eo venerit, vel in provincia inveniatur, punitur. Nummularius autem, licet cum Praeside non venerit, punitur. Et in primo quidem dixit, *foenebrem pecuniam*, in nummulario autem idem non dixit. Itaque certum est, nummularium, sive sine usuris, sive sub usuris pecuniam crediderit, exilio plecti.

2) quoniam proxeneta fit] Si Praeses urgeatur a creditore, concubet provinciales, et debito se liberabit. Atque ita provincialium pecunias accipiens ex his ipsis Praeses furto subtrahit.

Fortasse enim, cum non habeat, unde reddat, contra leges aliquid faciet.

3) quasi emtor legum] Legem emere dicitur, qui ipsam circumscrifit: sicut qui rem emit, dominus eius efficitur, ita et qui legem violat, emere eam dicitur, id est, dominari ei, et contra eam insurgere, et eam sibi subiicere, non legi parere.

4) quam magistratus exilio plectatur] Ideo enim lex vetat, ne Praeses mutuam pecuniam det, ne occasione creditae pecuniae vexet eos, qui ei subsunt. Quoniam igitur hoc loco idem fit, et premuntur, quamvis Praeses mutuam pecuniam non dederit, sed accepit, creditor coercetur, ne lex ematur, id est, circumscrivatur, et verba eius serventur, sententia autem eius violetur.

LXI. Qui chirographum fecit¹⁾ ultra quinquaginta auri libras, trium testium²⁾ subscriptiones inserere debet: alioquin eiusmodi chirographum valere non debet. Eadem statuit³⁾ et de apacha, si superet quinquaginta libras.

1) qui chirographum fecit] Theodori. Chirographum, quod excedit quinquaginta auri libras, non valet, nisi trium testium subscriptionem habeat. Scias autem, ut ait Novella, chirographum nullis testibus communikit non valere, si superet unam auri libram, et reus fidem eius non admittat.

Thalelaei. Oportet, inquit, eos per se ipsos subscribere, nec sufficit, si sub signo crucis deponant, praesentibus eis numerationem factam seu solutionem.

2) trium testium] Probatae opinionis.

3) eadem statuit] Eiusdem. Quid enim, si quis summam quinquaginta auri libris maiorem solvit, et apocham a creditore accepit?

LXII. Si proferatur alicuius chirographum¹⁾, ille autem illud neget, licet literas eius contineat, ita ut actor difficultates subire circa probationem eius cogatur: aut scripturam quidem agnoscat, neget tamen pecuniam sibi numeratam, et actor legitimis modis id approbat²⁾: sancimus, ut condemnatio adversus eum

a) Fabr. in marg. emendat δέστις. **b)** Graeci videntur legisse abeunti. Ita Fabr. in marg. In textu latino legitur ipsum ambienti. **bb)** Lege παραβαθῆ. **c)** Nota, χειρόγραφον ποιεῖ h. l. idem esse, quod latinum nomen facere, et dici de creditore, qui alicui pecuniam credidit. **d)** Hoc εαρ. 8. Nov. 18. exhibetur et ip Syn. p. 74. sq. **e)** Syn. φήσει. **ee)** Lege συσταήσαι. **f)** Syn. melius τοῦτο. Fabr. τούτων.

διάκων, τὴν κατ' αὐτοῦ καταδίκην^g) διπλάσιον^h) ἐφ' ἔκατέρους μέρουςⁱ) γίνεσθαι θεοπίζομεν, οὐχ ὅτι τοῖς πικροτέροις τῶν νόμων ἡδόμεθα, ἀλλ' ὅτι τὰς δίκας διὰ τούτων ἐλάττους ἀποτελοῦμεν, ὥστε τῷ δέει τῆς ποιῆς θάττον αὐτοὺς λέγειν, ἀπέρο ὄμολογεν προσήκει. ἐπὶ^k) μὲν οὖν τῶν τοιούτων πᾶσι τρόπους τὰς καταδίκας τοῦτον βούλομεν φέρεσθαι τὸν τρόπον. καὶ εἰ παρὰ ταῦτά τι πρόξειν δικαστής, γινωσκέτω, ὡς παραβιλῶν τὸν νόμον αὐτὸς ἐντείξεται ταῖς ἐντεῦθεν ποιαῖς. ταῦτα^l) δέ φαμεν, εἰ μὴ περὶ τὰς ἀποδεῖξεις διάκων ἀπειπῶν δόκω τοῦ φενύγοντος τὴν μίχῃ ωὐν ἀρνησιν λαθῆναι βούληθείη. εἰ γάρ τι τοιοῦτο^m) πρόξειν, εἰ μὲν ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς μετά τὴν ἀρνησιν ἐπαγάγοι τὸν δόκον, κάκεντος εὐθὺς δικολογήσει τὸ εἰς ἀρνησιν ἐνεχθέν, ἀκίνδυνονⁿ) τὸ γε εἰς τὸ διπλάσιον ἔσται. εἰ δὲ μακροτέρας γινομένης^o) τῆς δίκης τηνικαῦτα διάκων ἐπαγάγοι τὸν δόκον, δὲ καὶ οὕτως τὸ ἐπαγόμενον^p) δικολογήσειε^q), τῆς μὲν τοῦ διπλασίου αὐτὸν ἐξαιροῦμεν ποιῆς, πᾶσαν δὲ τὴν δαπάνην τὴν μέχρι τότε γενομένην διὰ τὰς ἀποδεῖξεις τῷ^r) ἐνάγοντι δόκω τούτον κρινομένην καταβάλλειν τὸν τὴν ἀρχὴν μὲν ἀρνησάμενον^s), ὑστεροῦν δὲ δικολογήσαντα κελεύομεν. εἰ δὲ^t) τὴν ἀπορίθμησιν^u) ἐπ' αὐτῷ^v) γενέσθαι τῶν κρημάτων ἀρνησάμενος, εἴτα ὑστερον κρήσαιτο^w) καταβολαῖς^x) παρὰ αὐτοῦ γενομέναις· τῷ τοιούτῳ μηδὲν δρελος εἴναι τῶν ταῖς ἀληθείαις καταβεβλημένων θεοπίζομεν, ἀλλ' ὀλόκληρον αὐτὸν τὸ χρέος ἀπαιτεῖσθαι κελεύομεν, καὶ ταῦτην μόνην ὑπέκειν τῆς ἀρνησεως τὴν ποιῆν· τοῦτο^y) ὅπερ καὶ τις τῶν πρὸ δημῶν αὐτοκρατορῶν ἐνυκεὶ διαπραξάμενος· οὐδενὸς τῶν δικαζόντων οὐδὲ πόδες τοῦτο ἐποκατακλινομένον^z), ἀλλὰ τὴν ἀκρίβειαν τὸν νόμον φυλάττοντος. εἰ δὲ καὶ ὁ φεύγων προκομίσεις γράμματα^a) τοῦ διώκοντος, εἴτα ἐκεῖνος ταῦτα ἀρνηθείη, δὲ συνταίη τούτους, μὴ μόνον ἐκεῖνο λογιζέσθω, περὶ οὐ τὰ τῆς ἀρνησεως ἦν, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον ἐτερον προσκατατίθεται^b). κατατίθεται δὲ διπλάσιον περὶ τῆς τῶν δόκων δόσεως δικοίως καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνάγοντος εἰςαγέσθω λόγος.

Εἰ δὲ ἡ δίκη πράττοιτο διὰ κηδεμόνων, οἷα καθεστῶσα προσάπων, ἢ κηδεμόνων δεῖται, τὰς τοιαύτας τῶν ἀρνησεων ποιήσεις, ὅταν ἐπ' οἰκείους αὐτῶν τῶν κηδεμόνων γένοντο γράμμασι, μὴ κατὰ τῶν κηδεμονευομένων, ἀλλὰ κατὰ αὐτῶν φέρεσθαι τῶν τὴν ἀσχήμονά τε καὶ ἀπρεπῆ ταύτην ὄρνησιν ποιησαμένων. εἰ δὲ τις ἐτέρα καταδίκης αὐξῆσις η ἐις τὸ διπλοῦν, η εἰς τὸ τριπλοῦν, η εἰς τὸ τετραπλοῦν, παρὰ τῶν ἀρχαίων νόμων η τῶν βασιλικῶν εἰςκηται διατάξεων, μενέτω μὲν ἐκεῖνη κατὰ τὸ οἰκεῖον σχῆμα, καθάπερ ἡμεῖς ἐν τοῖς ἡμετέροις ἴνστιτούτοις τε καὶ διγέστοις καὶ τῷ τῶν διατάξεων ἐνομοθετήσαμεν βιβλίῳ. τὸ δὲ ων τοῦτο προσθήκη τοῖς προτέροις ἔστω.

in utroque casu in duplum fiat³): non quod durioribus legibus gaudemus, sed ut per eas lites minuamus, et metu poenae citius hi dicant, quod confiteri convenit. In talibus igitur omni modo condemnationes hoc modo fieri volumus. Et si iudex adversus ea quid fecerit, sciat, sibi utpote legem violanti, poenas inde imminere. Haec autem dicimus, nisi forte actor probationibus renuntians sacramento rei initiationem, quae hactenus obtinuit, decidi voluerit. Nam si tale quid egerit, si quidem ab initio statim post initiationem iusirandum detulerit, et ille continuo confiteatur, quod initiatus erat, quod ad duplum attinet, sine periculo erit. Si vero iam diutius prolata lite tunc actor iusirandum detulerit⁴), et ille etiam ita confiteatur, de quo iusirandum delatum erat, dupli quidem poena eum eximimus, omnes autem sumtus, quos actor circa probations erogavit, iurecurando eius a estimandis ab eo, qui initio quidem negavit, postea autem confessus est, praestari iubemus. Sed et si numeratam sibi pecuniam negaverit⁵), postea vero solutiones a se factas alleget⁶), nihil ei prodesse⁷) vel solutiones revera praestitas sancimus, quin imo praecipimus, ut tota sors ab eo exigatur, eamque solam initiationis poenam sustineat: id quod etiam quidam anteriorum Principum constituit: nullo indicum ab hoc recedente, sed legis severitatem servaturo. Sed et si reus literas actoris protulerit, easque actor suas esse negaverit, ille vero comprobaverit, non solum illud debito reputetur, quod initiatus est, sed etiam alterum tantum adiiciat. Et in hoc casu iurisurandi praestandi ratio similiter in actore quoque observetur.

Si vero lis peragatur per tutores vel curatores, Nov. 18. quippe quae sit personarum, quae tutoribus vel cap. 9. curatoribus egent, tales initiationis poenae, cum circa ipsas tutorum vel curatorum literas contigerit, non his, qui sub tutela vel cura sunt, irrogentur, sed his, qui ad hanc improbam et dishonestam initiationem processerunt. Si quod vero aliud condemnationis augmentum vel dupli⁸), vel tripli⁹), vel quadrupli¹⁰) a veteribus legibus, aut principalibus constitutionibus introductum est, illud in suo statu permaneat, quemadmodum nos in Institutionibus nostris, et Digestis, et Constitutionum libro sanximus. Quod vero nunc statuimus, additamentum sit prioribus.

g) Syn. τὴν καταδίκην κατ' αὐτοῦ. h) Syn. διπλασίαν. i) Syn. θέματος pro μέρους. k) Verba ἐπὶ μὲν οὖν τῶν τοιούτων — ἐντείξεται ταῖς ἐντεῦθεν ποιαῖς desunt in Syn. l) Inde a verbis ταῦτα δέ φαμεν haec rursus habet Synopsis. m) Syn. τοιοῦτο τι. n) Syn. ἀκινδύνως. o) Syn. γενομένης. p) Syn. in marg. τὸ περὶ τοῦ χρέους ἐπαγόμενον αὐτῷ. q) Syn. δικολογησειν. r) τῷ deest in Syn. ante ἐνάγοτι, sed ponitur ante δόκων. s) Syn. ἀρνησάμενον. t) Inde ab εἰ δὲ usque ad τὸ χρέος ἀπαιτεῖσθαι cap. 8. Nov. 18. legitur in Sch. y. ad Basil. XII. I. cap. 65. Fabr. T. II. p. 38. edit. nostr. T. I. p. 780. abi incipit: εἰ δὲ τις. Etiam Syn. habet εἰ δὲ τις. u) Syn. ἀριθμησιν. v) Syn. ἐπ' αὐτῷ. w) Syn. κρήσαι καὶ τό. Leuncl. in marg. κρήσαιτο καταβολαῖς Syn. in marg. haec habet: οὐς τοῦ διαιτηστοῦ ἀριθμηθῆναι αὐτῷ τὸ δάμειον ἰσχυρῶς ἀποδεῖσαντος, ἐκεῖνον δὲ ἀναγκαῖος καταθεμένον μέρος δὲ καταβαλεῖν τοῦ χρέους ἀποδεικνύτος. y) Verba τοῦτο ὅτιος — διαπραξάμενος desunt in Syn. z) Syn. ἐποκατακλινομένον. Leuncl. in marg. ἐποκατακλινομένον. Syn. in marg. haec notat: οὐκ ἔχοντος τοῦ διαιτηστοῦ εὐχεῖται πρὸς τὸ αυτοπαθέστερον ἐποκλίναι. a) Lege γράμματα cum Syn. Fabr. πράγματα habet. b) Syn. προσκατατιθέσθω.

ἐάν προφέροιτό τινος συγγραφήν Θεοδώρου. Ο τὴν ἴδιων συγγραφὴν ἀρνούμενος, καὶ ὁ λέγων μὴ γενέθαι αὐτῷ τὴν καταβολήν, καὶ οὐκ ἀρνήται τὰ γράμματα, εἰ ἔλεγχθῇ, καταδικάσεται εἰς τὸ διπλοῦν. καὶ γάρ ὁ δικαῖων τοιούτῳ φαστῷ, εἰ μὴ φυλάξῃ τὸ εἰσημένον, ἐπιτίμων δίδωσι. πλὴν ἰσθι, ὅτι μενὸν ἀρνητεῖται τις ἐν τῶν λεζθέντων, ἐάν μετὰ ταῦτα εἴπῃ τὴν ἀληθείαν ὅφου αὐτῷ ἐπιφερομένου, οὐδὲν προστιμάται, πλὴν ἀπαιτεῖται, ἢ ἀδικάνθησεν εἰς τοῦτο ὁ ἐνύξας αὐτῷ. ἀνάγνωσθι τὴν οὐρανάν, ηὔγουν βιβ. κβ. τιτ. δ. κεφ. α'. καὶ μαρτίσῃ τὰ περὶ τούτῳ. τὸ γάρ εἰσημένον βιβ. δ. τοῦ κύδικος τιτ. κα'. διατ. ισ'. καὶ κ. κεκαινοτόμηται. [Sch. k. III. 345.]

Ζήτει βιβ. κβ. τιτ. α'. κεφ. οε'. ὥπερ ἀνηρέθη ὑπὸ τῆς παρουσῆς νεαρᾶς, οὐχὶ πᾶν, ὅλλα κατὰ μέρος, ἐν ὧ φησιν περὶ τῶν εἰκοσί τεσσάρων νομιμότατων. [Sch. k. III. 345.]

Tὸ προοίμιον τῆς νεαρᾶς.

Περὶ μὲν διαδοχῶν τε καὶ συνεισφορῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν προειρημένων μέχοι τοῦδε νεομοθετήσθω. ἡ δὲ περὶ τὴν ἀγνωμοσύνην γνωμένη παρά τινων σπουδὴ ἀναγκαῖον ἦτιν ἐποίησε τὴν τοῦ δῆμου παλαιῶν νομοθεσίαν ἀποδεξα-σθαι, ἣν διὰ τινος τῶν οἰκείων ἔγραψε δημάρχος τὴν τοῦ Ἀκοῦντον προσηγορίαν ἐξ ἐκείνου δεξαμένην, καὶ ἦν ἐξ ἀρ-νησεως διπλαῖς ὑπέβαλε ταῖς εἰσπράξεις τοὺς ἀγνωμονέν τε καὶ ἀρνεῖσθαι πειρωμένους, ὅπου γε δὴ καὶ ἄλλα τινὲς ἀγωγαὶ πόσι τὴν αὐτὴν ὀρμησαν τάξιν, ὅλλα κατὰ μηδονὸν δοκοῦσα φιλανθρωπία ἐλελήθει^{c)} τὴν τῶν πονητοτέρων ἀγνω-μοσύνην ἐκθέψασα. διὸ δὴ καὶ ἦτιν ἀναγκαῖος ἔδοξεν ἔχειν, τας ἀπρεπεῖς τε καὶ οὐκ εὐσχήματος τῶν ἀγνηστῶν τῇ ἡγ-θείσῃ ζητιώσαι ποιῆη. εἰ γάρ προφέροιτο, καὶ τὰ ἔξης, ὡς ἐν τῷ Βασιλικῷ. [Sch. k. III. 345.]

καὶ συσταίη τοῦτο νομίμοις τρόποις] Ἔντος διετίας τὴν τῆς ἀναρχογοίας παραγραφὴν ἀντιτεθῆται θέσ. οὗτος γὰρ ὁ διώκων βιοτεῖται ταῖς ἀποδεξεσιν, εἰ γάρ μετὰ ταῦτα προετέθηται, καὶ οὐδὲ ἔντος διετίας ὁ ἀναγόμενος διεμα-τύρατο, ὁ παραγραφόμενος ἐβασιγένη ἀν ταῖς ἀποδεξεσιν. καὶ προῖῶν μαθῆη ταῦτα περὶ τῆς ἀναρχογοίας. ἀνάγνωσθι δὲ καὶ κεφ. ξγ'. καὶ τον εἰς αὐτὸν Παλαιόν. [Sch. l. III. 346.]

κατατάξην διπλάσιον — χινέσθαι] Ἄλλοι οὐχὶ ἐπὶ εἰσπράξει νομιμότατων κδ. ὡς η ισ'. καὶ η κ'. διάταξις τοῦ κα'. τιτ. τοῦ δ'. βιβ. τοῦ καδ. ητοι βιβ. κβ. τιτ. α'. κεφ. οε'. αὐτὸν γάρ κεκαινοτόμηται ὑπὸ τῆς παρουσῆς νεαρᾶς. [Sch. m. III. 346.]

ἐπ αγάγοις τὸν ὄργκον] Σημείωσαι ἐνταῦθα, ὡς ὁ ἀπολυθεῖς εἰς ἀποδεξεῖς καὶ ἀτονήσας δύναται ἐπιφέρειν ὄφον. [Sch. n. III. 346.]

Ἐντεῦθεν οἵμαι διαφεύδεσθαι τὴν τοῦ Θεοδώρου παρα-γραφὴν καὶ διδασκαλίαν τὴν κειμένην ἐν τῷ γρ'. κεφαλίῳ τοῦ ε. τιτ. τοῦ κβ'. βιβ. φαίνεται γάρ ἐν τούτῳ, ὅτι ὁ ἀπολυθεῖς εἰς ἀποδεξεῖς καὶ ἀτονήσας δύναται ὄφον ἐπάγειν, καὶ ὅτι διὰ μέσης τῆς δίκης ἀπαιτεῖται διπλανήματα. [Sch. o. III. 346.]

εἰ δὲ τὴν ἀπαριθμητικήν — ὄφηςάμενος] Θεο-δώρου. Ἐκαν ἀρνησάμενός τις μὴ δεδοσθαι τι αὐτῷ παρα-τινος, ὑστεροῦ εἴπη, ὃν ναὶ μὲν ἐλαβον, κατέβαλον δὲ τὸ πᾶν ὡς μέρος αὐτοῦ, οὐδὲν ὀφελεῖται. [Sch. o. III. 346.]

χρήσατο καταβαλεῖν αὐτὸν ἡ τὸ πᾶν ἡ τὸ μέρος. [Sch. p. III. 346.]

μηδὲν ὄφελος εἶναι] Οὗτος ἔστιν ὁ ἴδικος νόμος, οὐ μέμνηται τὸ μγ'. κεφ. τοῦ γ'. τιτ. τοῦ β'. βιβ. λέγον^{d)}. Ο ἀρ-νησάμενος χρεωστεῖν οὐ^{d)} κωλύεται καὶ ἐτέρη δικαιολογίᾳ χρῆσθαι, εἰ μὴ νόμος ἐμποδίζει. ἀνάγνωσθι καὶ βιβ. κδ. τιτ. i. κεφ. κβ'. ἀναγκαῖον, ἐν ὧ δὲ ἀρνησάμενος δέχεται διολογῶν λαβεῖν καὶ ἀντιτθησιν ἀντέλλογον. ἀνάγνωσθι καὶ τὸ ἐν τῷ μγ'. κεφ. τοῦ γ'. τιτ. τοῦ β'. βιβ. ημέτερον σχόλιον. [Sch. q. III. 346.]

ἡ εἰς τὸ διπλοῦν] Ζήτει βιβ. νγ'. κεφ. ιδ'. τοῦ νό-μου τῶν Ροδίων, ὃν ἔκαν τις δεξαμένος παραθήητην ἐν πλοίῳ ἀφήνοται ταῦτην, εἴτα ἐναχθῆ, διπλασίονα ταῦτην δίδωσι, ὡς ἡ περὶ τῆς ἀφανοῦς κλοπῆς εἰς τὸ διπλασίον ποιη, ἣν εἰσῆσαν τὰ δίγεστα, καὶ ἡ ἀπαιτούμενη ἀπὸ τῶν δανεισθέντων ποιη-

1) si proferatur alicuius chirographum] Theodori. Qui scripturam suam negat, et qui dicit, sibi solutionem non esse factam, licet literas non neget, si convincatur, condemnatur in duplum. Iudex quoque de huiusmodi facto iudicans, nisi quod dictum est, observaverit, poenam dependet. Scias tamen, postquam quis unum ex supradictis initiatissimis fuerit, si postea veritatem agnoscat iureirur ei delato, poena quidem eum liberari, verum peti ab eo sumptus ab actore in hoc erogatos. Lege Novellam 73. seu lib. 22. tit. 4. cap. I. et disces, quae hic pertinent. Nam quod dicitur lib. 4. Codicis, tit. 21 const. 16. et 20. innovatum est.

Quaere lib. 22. tit. 1. cap. 75. quod partim praesente Novella sublatum est, non totum, sed ea pars eius, ubi loquitur de viginti quatuor nummis.

Praelatum Novellae.

De successionibus quidem et collationibus, et aliis, quae praedicta sunt, hactenus sancitum sit. Studium vero, quo quidem ad infitiationem feruntur, necessitatem nobis imposuit, ut vetus plebiscitum, per Aquilium, unum ex tribunis, a quo etiam nomen accepit, conditum amplecteremur, quo ex infitiatione dupli exactioni subiiciuntur, qui morari et infitari audent. Quandoquidem et aliae quaedam actiones ad eundem aptatae sunt ordinem, tamen paulatim simulata humanitas clam malorum hominum improbatatem enutrit. Quare necessarium nobis visum est, hasce indecoras et inhonestas infitiations dicta poena coercere. Si quis enim proferat, et quae sequuntur, ut in Basilico.

2) et actor legitimis modis id approbet] Pone intra biennium opositam non numeratae pecuniae exceptionem. Sic enim actor probationibus oneratur. Nam si postea proponeretur, neque intra biennium reus contestatus esset, ei, qui exceptione utitur, onus probandi incumberet. Haec autem de non numerata pecunia postea disces. Lege et cap. 63. et ad illud Antiquum.

3) condemnatio — in duplum fiat] Sed non in viginti quatuor aureos, ut const. 16. et 20. tit. 21. lib. 4. Codicis, seu lib. 22. tit. 1. cap. 75. Hae enim hac Novella innovatae sunt.

4) iusiurandum detulerit] Nota hoc loco, eum, qui ad probationes dimissus est, eisque caret, iusiurandum deferre posse.

Ex hoc loco puto falsam esse Theodori adnotatiōnem et doctrinam positam in capite 53. tit. 5. libri 22. Nam ex hoc appetit, eum, qui ad probationes dimissus est, iisque caret, posse iusiurandum deferre, et in me-dio litis sumptus peti posse.

5) sed et si numeratam — negaverit] Theodori. Si quis, postquam negavit, se aliquid ab aliquo accepisse, postea dicat, se accepisse quidem, sed totum vel partem solvisse, nihil ei hoc protest.

6) solutiones — alleget] Alleget scilicet, se vel totum solvisse, vel partem.

7) nihil ei prodesse] Haec est lex specialis, cuius meminit cap. 43. tit. 3. lib. 2. quo dicitur: Qui negat, se debere, non prohibetur etiam alia defensione uti, nisi lex impedit. Lege et lib. 24. tit. 10. cap. 29. necessarium: in quo qui negavit, admittitur, si se accepisse confiteatur, et compensationem opponit. Legē et scholium nostrum in cap. 43. tit. 3. lib. 2.

8) vel dupli] Quaere lib. 53. cap. 14. legis Rhodiæ, quo dicitur: Si quis depositum in navi acceperit, idque negaverit, deinde conveniatur, in duplum id reddit: ut poena furti non manifesti in duplum est, quam induxere Digesta, et quae exigitur ab his, qui pecunias

c) Leg. ἐλελήθει. Fabr. ἐληλήθη. d) Fabr. in versione negationem omisit.

τικά χορήματα ἐπὶ τῷ διδόναι καθ' ἔκαστον ἕτος ὥγην ποού-
τητα, καὶ πειρωμένων ἔλκειν κατὰ τῆς πόλεως τὸν μὴ συγ-
χωρούντα νόμον τοῦς δανεισταῖς ὑπὲρ τὸ διπλάσιον ἀπαιτεῖν
τὸ χρέος, περὶ οὓς φησι τὸ οὐ. κεφ. τοῦ γ'. τιτ. τοῦ παρόντος
βιβ. [Sch. r. III. 346.]

ἢ εἰς τὸ τριπλοῦν] Ζήτει βιβ. ζ. τιτ. σ'. κεφ. κβ'.
καὶ ὠστιοντ. δ'. τιτ. σ'. διδωκοντα περὶ τῆς εἰς τὸ τριπλοῦν
ἀπαιτήσεως τῶν σπορούλων, ἀνάγνωθι καὶ τὸν Παλαιὸν τοῦ
κα. κεφ. τοῦ θ'. τιτ. τοῦ λη. βιβ. καὶ βιβ. ζ. τιτ. σ'. κεφ. β'.
ὅλον. [Sch. s. III. 347.]

ἢ εἰς τὸ τετραπλοῦν] Ήξεν πέπλης καὶ σώματα καὶ
ἐπὶ τῆς φανερᾶς κιλπῆς, αὐτὴν γάρ τὸ τετραπλοῦν ἀπαιτεῖ.
ὅμοιος ἔτερον ἀνθ' ἔτερον ἀπαιτήσεις τι, εἰς τὸ τετραπλοῦν
δίδωσι τούτο, καὶ ἀνάγνωθι τὸ οὐ. κεφ. τοῦ γ'. τιτ. τοῦ
παρόντος βιβ. [Sch. t. III. 347.]

Ἐγ'. Οἱ χειρογραφῆσας ὡς ἐπὶ μέλλοντι δανεῖω,
καὶ δεδωκῶς ἐνέχουν, μὴ δεδωκῶς^e) δὲ τὰ χορή-
ματα, κινεῖ περὶ τοῦ ἐνεχόντων ἀγωγῆν τὴν περὶ δε-
σποτεῖας, μὴ ἀντικειμένης αὐτῷ τῆς ὑποθηκαίας^f),
ἐπειδὴ οὐδὲ ἔλαβε τὰ νομίσματα, οὐδὲ ἴσχυσεν ἡ
ὑποθηκαία. εἰ δὲ καὶ αὐτὸς νέμεται τὸ ἐνέχουν,
οὐκ ἀλλως ἀνάγεται τῇ ὑποθηκαρίᾳ ἀγωγῆ, εἰ μή γε
ἀποδειχθεῖ τὸ χρέος.

ὅ χειρογραφῆσας] Θεοδώρου. Οἱ ποιῶν γραμματεῖον
καὶ δεδωκῶς ἐνέχουν, εἰ μὴ ἀριθμηθῇ αὐτῷ τὰ νομίσματα,
κινεῖ τὴν ἵνα δέπι τῷ ἐνέχουν. ἀνάγνωθι βιβ. η'. τιτ. λβ'.
διατ. α. καὶ β'. περὶ τοῦ διατάξεως τοῦ κδ'. τιτ. τοῦ παρόντος δ'. βιβ.
ἡτοι βιβ. κε. τιτ. α'. γβ'. σημείωσαι διαιροῦν τοῦ μηδὲ
ὅλως ἀριθμηθούσαι τὰ νομίσματα πρὸς τὸ ἀριθμηθούσαι μέν,
ἀντικαταβάλλεσθαι δὲ ἀπαιτούμενον τοῦ ἐνέχουν. ἐάν γάρ
τὰ ἀριθμηθέντα νομίσματα καταβάλῃ ὁ χρεωτης, τότε διὰ
τῆς ἀδεξιόντος ἀπαιτεῖ τὸ ἐνέχουν, καὶ τὸ εἰσημένον ἐν
τῷ γ'. βιβ. τιτ. γβ'. διατάξει δ'. ἤγουν βιβ. ιε. τιτ. δ'. κεφ.
τελευτ. ἢ διὰ τὸν σίνε καῦνον κονδικτικόν, ὡς ἔστι μικθεῖν ἐν
τῇ β'. διατάξεως τοῦ θ'. τιτ. τοῦ παρόντος δ'. βιβ. ἡτοι
βιβ. κδ'. τιτ. γ'. κεφ. β'. καὶ διὰ τῆς πιγνεωτικίας, ὡς ἔγνωσ
ἐν τῇ α'. διατάξει τοῦ κδ'. τιτ. τοῦ προκειμένου ὡςντως
δ'. βιβ. ἡτοι βιβ. κε. τιτ. α'. κεφ. γγ'. [Sch. u. III. 317.]

Ζήτει κεφ. λ. καὶ ξξ. καὶ σημείωσαι, ὅτι ἐπὶ μέλλοντι
δανεῖω δίδοται ἐνέχουν, ἀλλὰ μήν καὶ ἐγγυητής, ὡς βιβ. ζ.
τιτ. ε'. κεφ. λε. καὶ βιβ. κς. τιτ. α'. κεφ. δ'. καὶ σ'. καὶ
βιβ. κε. τιτ. β'. κεφ. ε. μὴ εἴπης, ὅτι ἐποιηθῆ^g) τὸ συμβόλαιον
παρὰ τοῦ μέλλοντος δανείζειν, ἤγουν ὅτι, ἐπειδὴ μέλλω
δανείσθαι ἀπὸ σοῦ, ποιῶ τὸ παρόν συμβόλαιον. ἀλλ' ὅτι
θαρρήσας τῇ πιστεῖ ἀιδόγησα ἐκ τοῦ συμβολαίω, τὰ^{gg}) νο-
μίσματα ἐλαφρόν, καὶ ἡ ἀληθεία μη ὄντως εἰχεν. τότε περὶ τῆς
ἀναγνώσιος νόμου εἰ θέλεις μιθεῖν, ὅρξαι ἐντεῦθεν, καὶ
ἀνάγνωθι τὸ τε παρόν καὶ τὸ ἐπόντον περιβάλαιον, καὶ μέχρι^h
τοῦ τέλους τοῦ τίτλου. [Sch. u. III. 347.]

εἰ μή γε ἀποδειχθεῖ τὸ χρέος] Ἐπτὸς διετίας
παρὰ τοῦ δανειστοῦ. εἰ δὲ διαλαλιὰ γίνεται περὶ τῆς ἀνα-
γνώσιος ἐπτὸς διετίας παρὰ τοῦ χρεωτοῦ, καὶ ἐπτὸς τριακον-
ταετίας. [Sch. x. III. 347.]

Μετὰ γάρ τοι δειπνάντων τῆς λίτερης οὐκ ἀναγκάζεται
τὰ περὶ τοῦ χρέους ἀποδεικνύειν ὃ δανειστης, ὡς ἀπὸ μόνων
τῶν γραμμάτων ἔχων ἔνοχον τὸν χρεωτην. καὶ λοιπὸν ὡς
συμβεβημούμενης τῆς λίτερης καὶ τῆς ὑποθηκῆς, κινεῖ τὴν ὑπο-
θηκαίαν καὶ χρεός τοῦ ἀποδειξαί τὸ χρέος. ταῦτα δέ, εἰ μή
ἐπτὸς τῆς δειπνᾶς μέμψεται τὸ χειρογραφον ὃ χρεωτης. τότε
γάρ καὶ πάλιν εἰ μή δειπνεῖ ὃ δανειστης ἐπτὸς τριακονταετίας
τὸ χρέος, οὐ δύναται κινεῖν τὴν ὑποθηκαίαν. Ζήτει τὸν Πα-
λαιὸν τοῦ β'. θεμ. τοῦ α'. κεφ. τοῦ α'. τιτ. τοῦ κε'. βιβ.
[Sch. x. III. 348.]

ξδ'.^h) Οὐδὲ μόνον δι μηδὲν λαβὼν ἐξ ὧν ἐχειρογρά-
φησεν, ἀντιθησιν ἀναγνώσιαν, ἀλλὰ δι πλείονα, ἀν
ἐλαφε, χειρογραφῆσας.

civitatis mutuas sumserunt ea lege, ut singulis annis
certam quantitatem praestarent, et contra civitatem tra-
here conantur legem, quae creditoribus non permittit,
debitum supra duplum exigere, de qua agitur cap. 78.
tit. 3. huius libri.

9) vel tripli] Quaere lib. 7. tit. 6. cap. 22. et In-
stitut. lib. 4. tit. 6. qui agit de condicione sportularum
in triplum. Lege et Antiquum cap. 21. tit. 9. lib. 38.
et lib. 7. tit. 6. cap. 2. totum.

10) vel quadrupli] Ut in actione quod metus
causa, et actione furti manifesti. Hac enim quadrup-
lum petitur. Similiter qui aliud pro alio exigit, illud
in quadruplum reddit. Et lege cap. 76. tit. 3. huius
libri.

LXIII. Qui cautionem emisit¹⁾ futuri mutui no-
mine et pignus dedit, nec vero pecuniam accepit, L. I.
pignus vindicare potest: neque ei exceptio hypothecaria
opponetur, quia nec pecuniam accepit, nec
hypothecaria convaluit. Sed et si pignus ipse possi-
deat, non aliter actione hypothecaria convenietur,
quam si debitum probatum fuerit²⁾. C. IV. 30.

1) qui cautionem emisit] Theodori. Qui cau-
tionem emisit, et pignus dedit, si pecunia ei non sit
numerata, pignoris nomine in rem experitur. Lege
lib. 8. tit. 32. const. 1. et 2. seu lib. 25. tit. 7. cap. 55.
et 56. Memineris autem constitutionis 10. tit. 24. huius
libri 4. seu lib. 25. tit. 1. cap. 52. Nota differentiam,
cum pecunia omnino numerata non est, et cum nume-
rata quidem est, sed numerata a debitore, qui pignus
petit. Nam si debitor pecuniam sibi numeratam solve-
rit, actione ad exhibendum pignus repetit, secundum
id, quod dicitur lib. 3. tit. 42. constit. 9. seu lib. 15.
tit. 4. cap. ult. vel per condicione sine causa, ut disci
potest ex constitutione 2. tit. 9. huius libri 4. seu lib. 24.
tit. 3. cap. 2. et per actionem pigneratitiam, ut didi-
cisti in constit. 11. tit. 24. lib. 4. propositi, seu lib. 25.
tit. 1. cap. 53.

Quaere cap. 30. et 67. et nota, pignus futuri mutui
nomine dari posse, quin imo et fideiussorem, ut lib. 7.
tit. 5. cap. 35. et lib. 26. tit. 1. cap. 4. et 6. et lib. 25. tit. 2.
cap. 5. Ne dixeris, cautionem factam ab eo, qui mu-
tuam pecuniam sumturus esset, sive, quia mutuam a te
accepturus sim, me hanc cautionem fecisse, sed me fidem
tuam secutum in instrumento esse professum, me pe-
cuniam accepisse, licet revera non acceperim. Si scire
velis iura de non numerata pecunia, hinc incipe, et lege
hoc caput et sequens, et usque ad finem tituli.

2) quam si debitum probatum fuerit] A cre-
ditore intra biennium. Si vero denuntiatio fiat de non
numerata pecunia intra biennium a debitore, etiam
intra tricennium.

Nam post biennum nata literarum obligatione, cre-
ditor non compellitur probare pecuniam numeratam,
cum debitorem ex solis literis obnoxium habeat. Ita-
que cum etiam hypotheca confirmata sit cum literarum
obligatione, hypothecaria agit, licet debitum non pro-
baverit. Atque haec, nisi intra biennium debitior contra
chirographum querelam moverit. Tunc enim rursus,
nisi creditor debitum probaverit intra tricennium, non
potest hypothecaria experiri. Quaere Antiquum thema-
tis 2. cap. 11. tit. 1. lib. 25.

LXIV. Non solum qui nihil eorum accepit¹⁾,
quorum nomine cautionem interposuit, opponit ex-
ceptionem non numeratae pecuniae, sed et qui maio-
ris pecuniae nomine, quam accepit, cautionem emisit. L. 2.
C. ead.

e) Legendum λαβών. f) i. e. exceptio dati pignoris. g) Sic lego. Fabr. ἐποιη (sic). gg) Adde ὅτι ante ταῦς x. τ. λ.
h) L. 2. C. IV. 30. totidem verbis legitur in Syn. p. 245. et apud Harm. II. 2. §. 2.

οὐ μόνον ὁ μηδὲν λαβῶν] Θεοδώρου. Οὐ μόνον ὁ μηδὲν ἀσιθμητεῖς καὶ ποιήσας γραμματεῖον, ἀλλὰ καὶ ὁ χειρογραφῆσας πλείονα ἄντα ἀπηρθμηθη νομίσματων, ἔχει τὴν τῆς ἀναγγυίας παραγγαφήν, καὶ ἐπὶ τῷ λεπόντι τῶν ἔγκειμένων τῷ ἴδιοχεφῳ¹⁾ αὐτοῦ ποσῷ, διοιώσεις φησὶ καὶ ἡ θ'. διατ. τοῦ παρόντος τιτ. προστίθεμενή, ὅτι ἔχει καὶ τὴν ἱμφατον παραγγαφήν· δῆλον δέ, ὅτι ἐάν την ἐναχθῇ κατὰ τὴν γ'. διατ. τοῦ αὐτοῦ πιστεύμενον τιτ. μεμνησθε τῆς ε'. διατ. τοῦ β'. τιτ. ἦτοι βιβ. κ'. τιτ. α'. κεφ. ε'. καὶ ἀναγνωθε τὴν ζ'. διάταξιν τοῦ λ'. τιτ. τοῦ παρόντος δ'. βιβ. [Sch. y. III. 348.]

Τό κατὰ πόδας. Όλαττον λαβῶν καὶ εἰς πλείονα χειρογραφῆσας, ἐάν ποιὸς ἐκείνων τῷ περὶ τούτου τοῦ πορέμματος διαγνωσκοντι τοῦτο ἀποδειχθῇ, οὐδέν περαιτέρω ἀν ἐλαβε χρηματῶν ἀποκαταστήσει. [Sch. y. III. 348.]

L. 3. ξε'.ⁱⁱ⁾ Καὶ μετὰ τὸ δοθῆναι τὴν ὑποθήκην, ἐὰν C. IV. 30. δ' δανειστής μὴ δείκνυσι γεγονέναι τὴν ἀρίθμησιν, ἀντικειμένης δόλον παραγγαφῆς ἡ τῆς τοῦ μὴ ἀπαριθμητῆναι τὰ ἀργόντα, ἀπολέται ὁ ἐναγόμενος.

καὶ μετὰ τὸ δοθῆναι] *Θεοδώρου. Καὶ ἐνυπόθηκόν τις γραμματεῖον ἐποίησε, καὶ οὐκ ἀπηρθμηθῇ ἡ προσωμολογῆσε λαβεῖν νομίσματα, ἔχει ἐναγόμενος τὴν τῆς ἀναγγυίας παραγγαφήν, καὶ ἐνωμότως ἀμοιβήσῃς κατὰ τὴν τις διατάξιν τοῦ παρόντος τιτ. ἦτοι τὸ τελευτ. κεφ. ἀνάγνωσθαι καὶ τὴν θ'. διατ. τοῦ παρόντος τίτλου, ἦτοι τὸ ξφ'. κεφ. ἔνθα, ὡς προεπίπον σοι, λέγει, ὅτι ἔχει καὶ τὴν ἱμφατον παραγγαφῶν, ἵνθι δὲ ἔξωθεν, ὅτι, καὶ μὴ ἐναχθῇ, δύναται εἴω τῆς διατάξις διαμαρτύρουσθαι τὸν δανειστήν, ὅτι οὐδὲν αὐτῷ κατέβαλε· καὶ εἰ μὴ δεῖξῃ ἔκεινος, ὅτι κατέβαλε, οὐδὲν ἀπαιτεῖται. τοῦτο δὲ αὐτίτεται καὶ ἡ πιστεύμενή διάταξις, ἀνάγνωσθαι γάρ τὸ ἔχεις θέμα καὶ τὴν ζ'. διατάξιν τοῦ παρόντος τίτλου, ἦτοι τὸ ξφ'. κεφάλαιον. ἐν τῇ παραγγαφῇ τῇ ἀναγγυίᾳ δὲ ἀκτωτὸς τῇ ἀποδεῖξει βαρύνεται, καὶ ὡς φησιν ἡ ιδ. διάταξις τοῦ παρόντος τίτλου, οὐ μονὸν εἴων τῶν δυοῖναντὸν τοῦτο δύναται δεῖξαι, ἀλλὰ καὶ διὰ παντός, τοῦτο ἔστι διὰ τῆς τιμοκοντετίας, οὐ καλύπτει δεκανεύειν, ὡς ἀπαριθμητεῖν ὁ δανειστής τῷ χρεώστῃ τὰ νομίσματα, ὡς διαγρενεῖ ἡ διατ. τοῦ παρόντος τιτ. [Sch. z. III. 348.]*

Ἐφωτησις. Πῶς τοῦτό φησι Θεόδωρος; καὶ μάλα εὐλόγως· ἐπειδὴ καὶ διηγητής περισσοτέρως ἔστιν ὁ δανειστὸς κονδικτίκιος. ὅτι γάρ ὁ δανειστής ὀφείλει δεῖξαι τὴν τοῦ χρέους ἀπαριθμησιν, ἔγραψε ἡδη ἐν τῇ α'. διατ. τοῦ ιθ'. τιτ. τοῦ παρόντος δ'. βιβ. ἦτοι βιβ. κβ'. τιτ. α'. κεφ. λβ'. δῆλον δέ, ὅτι ἐάν τὸ παν ἀργηταὶ ὁ ἔσος· εἰ γάρ φησι μερος ἀπαριθμηθεῖσι καὶ μέρος χρεωστεῖσθαι ἡδη ὡν ἀμοιβήσῃς, τότε αὐτὸς βαρεῖται τῇ ἀποδεῖξει κατὰ τὴν δευτέρων διάταξιν τοῦ παρόντος τιτ. καὶ πάντα δικαιώσει, ἐπειδὴ προδῆμψει μάχεται ὡς ἡδη χειρογραφῆσας χρεωστεῖν. οὐμείωσα οὖν τὴν διαφορὰν, καὶ μὴ δεῖξῃ ἐναγνίᾳ τὰ νόμιμα. [Sch. z. III. 349.]

Ζήτει περὶ τοίτον ἀναγκίων καὶ βιβ. κβ'. τιτ. α'. κεφ. ε'. καὶ τὴν ἔκει β'. παραγγαφήν, καὶ βιβ. κθ'. τιτ. γ'. ἐξ ὧν μαθῆσης, ὅτι, εἴτε ἐπὶ παντὶ τῷ ἐν χειρογραφῷ κειμένῳ ποιῶ, εἴτε ἐπὶ μέροις ἀντιτίθεται ἡ τῆς ἀναγγυίας παραγγαφή, ὁ λγέμενος δοῦναι ἀναγκάζεται δεκανεύειν, οὐ μὴν ὁ ἀπαριθμητεῖς ποι τὴν παραγγαφήν ἀντιτίθεις. μὴ γονὴ πρόσωχης καὶ τῇ ἐταῦθι παραγγαφῇ τοῦ Θεοδώρου φευδεῖ οὐση. [Sch. z. III. 349.]

ἀντικειμένης δόλον παραγγαφῆς] Θαλελαίου. Σημειώσαι, ὅτι καὶ παραγγαφήν ἀντιτίθει ὁ ἔσος, ὁ ἐνύγων οὐν^κ) ἀναγκάζεται δεῖξαι, ὅτι γέργοντις ἡ ἀρίθμησις. καὶ ἔστι ξένον^λ ἐπειδὴ κεκαρόνται εἰν τῷ ιθ'. διγ. τοῦ δὲ προδιατίθεντος τιτ. τοῦ κβ'. βιβ. τῶν διγέστων, ὅτι ἐάν ταῖς παραγγαφαῖς ὁ ἔσος βαρεῖται ταῖς ἀποδεῖξεσι. καλῶς δὲ εἴτε καὶ δόλου παραγγαφήν εἴναι, ἐπειδὴ πάς ἔχων ἄλλην παραγγαφήν ἔχει καὶ τὴν τοῦ δόλου δόλον γάρ ποιεῖ ὁ βουλομένος ἀπατητοι παραγγαφῆς ἀντιτίθεις αὐτῷ. ζήτει βιβ. τῶν Βασιλικῶν ζ'. τιτ. ζ'. κεφ. κγ'. ἐάν τις ο. νομίσματα λόγου χάριν χρεωστοιμενος, καὶ τὰ ἔχεις. [Sch. a. III. 349.]

Διότι οὐκ ἔστιν ἀρχατος ἡ δόλου παραγγαφὴ ἐνταῦθα, ίνα καὶ δεκανεύειν δ ταῦτη ἀντιτίθεις, ὅλλη εἰς τόπον τῆς

1) non solum, qui nihil — accepit] Non solum is, cui nihil numeratum est, et qui cautionem interposuit, sed et qui maioris pecuniae interposuit, quam ei numerata sit, habet exceptionem non numeratae pecuniae eius, quod deest quantitatibus ab ipso in cautione conscriptae, nomine. Similiter ait et const. 9. huius tit. quae adiicit, eum etiam in factum exceptionem habere, scilicet si conveniatur, secundum constit. 3. eiusdem tituli propositi. Memineris constit. 5. tit. 2. seu lib. 23. tit. 1. cap. 5. et lege constit. 7. tit. 30. huius libri 4.

Tό κατὰ πόδας. Qui minorem pecuniam accepit, et maioris cautionem interposuit, si apud eum, qui de ea re cogniturus est, hoc approbetur, nihil ultra, quam accepit, restituet.

LXV. Etiam data hypotheca¹⁾, si creditor non probet, pecuniam esse numeratam, obiecta doli²⁾ vel non numeratae pecuniae exceptione, reus absolvitur.

1) etiam data hypotheca] Theodori. Quamvis cautionem quis fecerit hypothecam continentem, si ei pecunia numerata non sit, quam se accepisse professus est, et conveniatur, habet exceptionem non numeratae pecuniae: licet cum iureirando professus sit, se pecuniam accepisse, secundum constit. 16. huius tit. seu caput ult. Lege et const. 9. huius tituli, seu cap. 69. ubi, ut iam tibi dixi, dicitur, etiam in factum exceptionem eum habere. Scias autem extrinsecus, eiamsi non conveniatur, posse eum intra biennium testato denuntiare creditori, se nihil ab eo accepisse: et si creditor non probaverit, se ei numerasse, nihil exigetur. Hoc et significat constitutio proposita. Lege enim thema sequens, et constitutionem 7. huius tituli, seu cap. 67. In exceptione non numeratae pecuniae actor onus probandi suscipit, et ut ait const. 14. huius tituli, non solum intra biennium hoc probare potest, sed et per omne tempus, id est, per tricennium, non prohibetur creditor probare, se pecuniam debitori numerasse, ut cavit constitutio huius tituli.

Interrogatio. Quomodo id ait Theodorus? Optima ratione: quia conductio ex mutuo perpetua est, cum sit personalis actio. Creditorem enim probare debere pecuniae numerationem, iam didicisti in const. 1. tit. 19. huius libri 4. seu lib. 22. tit. 1. cap. 32. scilicet, si reus totam neget: nam si dicat partem numeratam, et partem eorum, quae scriptura cavit, deberi, tunc ipse probatio eorum, secundum constit. 2. huius tituli. Idque optima ratione, quia presumtio contra eum est, quod se debere iam scripto caverit. Nota igitur difrentiam, nec putes haec iura invicem dissidere.

Quaere de hoc necessario et lib. 22. tit. 1. cap. 25. et ibi secundam adnotationem, et lib. 29. tit. 3. ex quibus disces, sive totius summae nomine, quae chirographo continentur, sive partis opponatur exceptio non numeratae pecuniae, eum, qui dedisse dicitur, id probare compelli, nec vero eum, qui negat et exceptionem opponit. Hoc loco igitur ne adhaereas adnotationi Theodori, quae falsa est.

2) obiecta doli] Thaletaci. Nota, quamvis reus exceptionem opponat, actorem compelli numerationem factam probare. Quod novum est: quia regulariter definitur in dig. 19. tit. de probationibus, lib. 22. Digestorum, in exceptionibus reum onus probandi suscipere. Recte autem ait, etiam doli exceptionem opponi posse, quoniam omnis, qui aliam exceptionem habet, habet et doli exceptionem: dolo enim facit, qui petere vult exceptione ei obstante. Quaere lib. 7. Basilicorum, tit. 6. cap. 23.: Si quis, cum centum nummos verbi gratia credidisset, et quae sequuntur.

Quoniam hoc loco doli exceptio mera non est, ut qui eam opponit, etiam probet, sed in locum exceptio-

i) Lege ἴδιοχειρο. ii) L. 3. C. IV. 30. totidem verbis legitur in Syn. p. 245. k) Delenda negatio est, quam Fabrotus in textu quidem habet, in versione autem omisit.

παραγραφῆς τῆς ἀναργυρίας εἰςαγομένη¹⁾, καὶ ζήτει βιβ. νά.
τιτ. δ. κεφ. β'. θεμ. β'. [Sch. a. III. 349.]

Σημείωσαι, ὅτι ὁ δανειστής ὀπαγκάζεται δεῖξαι, ὅτι ηρίθμη-
ται. ζήτει καὶ βιβ. κβ'. τιτ. ε. κεφ. μα'. καὶ τιτ. αὐτοῦ γ'.
καὶ βιβ. κβ'. τιτ. α'. κεφ. λβ'. [Sch. a. III. 349.]

ξσ'.^{m)} Ὁ ἐπιγνοὺς τὴν τοῦ γραμματείου πίστιν,
καὶ ἄπαξ ἀρξάμενος καταβάλλειν, δοκεῖ ἐπιγνώσκειν
τὴν ἀριθμησινⁿ⁾), καὶ οὐκ ἔχει τὴν τῆς ἀναργυρίας
παραγραφήν.

δ ἐπιγνούς τὴν — πίστιν] Θεοδάρου. Ὁ χειρο-
γραφήσας καὶ μηδὲν λαβών, ἐὰν καταβάλῃ μέρος τοῦ κεφα-
λίου ἢ τοῦ τόκου, δοκεῖ τὸ πᾶν χρέος ἐπιγνῶναι, καὶ οὐδὲ
ἔχει τὴν τῆς ἀναργυρίας παραγραφήν. τούτῳ νόει ἐπὶ τοῦ
μηδὲν χρεωστοῦντος καὶ καταβαλόντος ὑπέρ ἑαυτοῦ μέρος.
ἔνν γάρ ἄλλος ὑπέρ τοῦ μηδὲν ἐποφεύλοντος ποσόν τι δώσει,
οὐ προκινητέει εκεῖνον, ὑπέρ οὐ κατεβαλεῖν, ὡς κεῖται ἐν
τῇ δ'. διατ. τοῦ ιβ'. τιτ. τοῦ παρόντος δ'. βιβ. κβ'.
τιτ. δ. κεφ. δ'. σημείωσαι οὖν τὴν διαφοράν, καὶ μὴ δεῖξῃ
ἐναρτία τὰ νόμιμα. [Sch. b. III. 350.]

Θαλελαίου. Οὐ κανονίς ἔστι τὸ νόμιμον, ὅτι ὁ φθάσας
καταβαλεῖν οὐκέται δύναται ἀναργυρίαν ἀντιτίθεναι. ὅμοιόν
ἔστι καὶ ἐπὶ τοῦ φόβου· ὁ γάρ καταβαλὼν μέρος οὐκέτι δύ-
ναται φόβον αιτίασθαι· εἰ μηδὲν καὶ περι αὐτῆν τὴν κατα-
βολὴν φροντὶ ὑπέστηται, ὡς εἴρηται ἐν τῇ β'. διατάξει τοῦ ιβ'.
τιτ. τοῦ βιβ. β'. ητοι βιβ. ι'. τιτ. β'. κεφ. κε'. δ. ληθῆ δὲ
περιπετούντας παραγραφῆς καταβαλὼν οὐκ ἀποδίδωσι καὶ τὰ
λοιπά. [Sch. b. III. 350.]

Ο ἥρως Πατρίκιος ἐκ τῆς λέξεως ἐσημειώσατο, ὅτι μᾶλλον
εἰ μὴ ὡς ἐπιγνώσκων κατέβαλεν, ἀλλ' ὡς κληρονόμος ὄγκοι-
σας τὸ ἀληθές, ἢ ὡς φύσει λήγοντος ὡς, δύναται καὶ οὐτας
πεχχηθεῖται τῇ ἀναργυρῷ. [Sch. b. III. 350.]

ξζ'. Τότε ἀντίκειται ἀναργυρία τῷ χειρογράφῳ,
ὅτε οὕτως γίνεται ἀσανεὶ γενομένης ἀριθμήσεως. ὅτε
δὲ τὸ χειρογραφὸν ἔχετεδη, ὡς εἴ γε ἐν τῷ χειρογράφῳ
περὶ προγεγενημένου χρέους διολογήσει, οὐ λητοῦ-
μεν, εἰ τότε ἡριθμήθη, δτε ἐχειρογράφησεν, ἀλλ' εἰ
ἔξ ἀρχῆς ἔχρεωστησεν.

τότε ἀντίκειται ἀναργυρία] Θεοδάρου. Ἐπὶ μό-
νον δανείου χώρον ἔχει ἡ νόνν νομεράταις πεκούναις παρα-
γραφή· ἐνν γάρ ἐπὶ ἄλλῃ αἵτινι προδιαβούσῃ δηλονότι χειρο-
γραφήση τις, καὶ μηδὲν αὐτῷ κατεβλήθη, οὐκ ἔχει παραγρα-
φή, ὡς φησιν ἡ ιβ'. διατ. τοῦ παρόντος τιτ. ητοι τὸ ιβ'.
κεφαλ. πλήρη ὅπον δύναται ἐπάγειν τῷ λεγομένῳ χρεωστεί-
σθαι παρ' αὐτοῦ· εἶναι μέτοιγε τοῦ χρόνου τῆς ἀναργυρίας
κατὰ τὴν οἰλέ. νεαράν, ητοι τὸ τελευτ. κεφάλαιον τοῦ δ'. τιτ.
τούτου τοῦ βιβ. ομοίως ἔγραψεν τῇ β'. διατ. τοῦ κη'. τιτ.
τοῦ παρόντος βιβλίον ἐπὶ τῆς τοῦ Μακεδόνος παραγραφῆς,
οὐ καὶ αὐτῇ ἐπὶ μόνον δανείου ἀριθμῷ. ἀναγνωθεῖ δὲ βιβ. ε'.
διατ. γ'. καὶ ιδι, οὐτι ἀριθμῷ ἡ τῆς ἀναργυρίας παραγραφῆ
καὶ ἐπὶ προκόπ., ὡς φησιν ἡ ιβ'. διατάξεις τοῦ παρόντος τιτ.
καὶ η ιβ'. νεαρά. μέμνησο δὲ τῆς γ'. διατάξεος τοῦ σ'. τίτου
τοῦ β'. ητοι βιβ. ι'. τιτ. α'. κεφ. ιβ'. εξ ἡς ἔγραψε, ὅτι
δίδοται καὶ ἐπὶ τῶν χρεωστούμενων τινὶ ἀπὸ συνηγορίας ἡ
προκειμένη παραγραφή. μέμνησο τῆς ε'. διατάξεως τοῦ β'.
τιτ. τοῦ παρόντος βιβ. ητοι^{m)} εἰπούσης, οὐτι ἡ παροῦσα παρα-
γραφὴ ἐπὶ ἀρχήν ἀριθμότει. [Sch. c. III. 350.]

Σημείωσαι τὸν Θεοδάρου λέγοντα, ἐπὶ μόνον τοῦ δανείου
χώραν ἔχειν τὴν ἀναργυρίαν, καὶ τὸν ἐν τῷ οὐ. κεφαλ. Θαλέ-
λαιον, καὶ τὸ οδ'. μᾶλλον τῶν ἄλλων. [Sch. c. III. 351.]

Θαλελαίου. Οὐ μόνον ἐπὶ δανείου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ προκόπος
καὶ ἐπὶ χρέους καταβολῆς, καὶ ἐπὶ ἄλλων πολλῶν δύναται ἀν-
τιτίθεσθαι ἡ ἀναργυρία. ἐν πάσαις δὲ ταῖς διατάξεσι τούτου
τοῦ τίτου Θεματίσον, ὅτι ἐπερωτήσους γέγονεν· ἐνν γάρ μη
γέγονεν ἡ ἐπερωτήσις, οὐδὲ συνεστη ὄντεμα ἐνοχή. καὶ ποὺ
δέομεθα παραγραφῆς κατὰ ἐνοχῆς ἀνυποστάτου; [Sch. c.
III. 351.]

nis non numeratae pecuniae inducta. Et quaere lib. 51.
tit. 4. cap. 2. them. 2.

Nota, creditorem probare compelli, numeratam ess
pecuniam. Quaere lib. 29. tit. 5. cap. 41. et tit. eiusdem
3. et lib. 22. tit. 1. cap. 32.

LXVI. Qui agnoscit fidem cautionis¹⁾, et semel L. 4.
solvere coepit, numerationem agnoscere videtur, et C. IV. 30.
exceptionem non numeratae pecuniae non habet.

I) qui agnoscit fidem cautionis] Theodori.
Qui cautionem emisit, nec quidquam accepit, si partem
sortis vel usurarum solverit, videtur totum debitum
agnoscere, neque habet exceptionem non numeratae pecuniae.
Hoc intellige de eo, qui nihil debet, et partem
pro se ipso solvit. Nam si alius pro eo, qui nihil debet,
aliquid solverit, ei non praejudicat, pro quo solvit,
ut habetur in constit. 4. tit. 12. huius libri 4. seu
lib. 24. tit. 4. cap. 4. Nota igitur differentiam, nec putes
ei a invicem pugnare.

Thalelai. Novum ius non est, ut qui iam coepit
solvere, exceptionem non numeratae pecuniae amplius
opponere non possit. Simile est et in metu: nam qui
partem solvit, de metu amplius queri non potest: nisi
et circa ipsam solutionem vim passus sit, ut dicitur in
const. 2. tit. 19. lib. 2. seu lib. 10. tit. 2. cap. 25. Qui
autem omissa per oblivionem exceptione perpetua solvit,
reliqua non solvit.

Celeberrimus Patricius ex hac dictione notavit, si non
ut agnosceris cautionem solvit, sed ut heres veritatem
ignorans, aut ut natura oblivious, posse eum ita quo-
que uti exceptione non numeratae pecuniae.

LXVII. !Tunc opponitur exceptio¹⁾ non numeratae pecuniae chirographo, cum ita fit, quasi numeratio secuta sit. Cum autem chirographum sic expositum est, ut in eo debitum antea constitutum²⁾ promittat³⁾, non requirimus⁴⁾, an tunc pecunia numerata sit, cum cautionem emiserit, sed an ab initio debuerit.

I) tunc opponitur exceptio] Theodori. In solo mutuo locum habet non numeratae pecuniae exceptio: nam si ex alia causa praecedente scilicet quis cautionem exposuerit, licet nihil ei numeratum sit, exceptionem non habet, ut ait constit. 13. huius tit. seu cap. 73. Verum iusurandum deferre potest ei, qui ab eo sibi deberi dicit: intra tempus tamen exceptionis non numeratae pecuniae secundum Novellam 136. seu cap. ult. tit. 4. huius libri. Similiter didicisti in constit. 2. tit. 28. huius libri de exceptione Senatusconsulti Macedoniani, eam quoque in solo mutuo competere. Lege et lib. 5. const. 3. et scito, exceptionem non numeratae pecuniae etiam dotis nomine competere, ut ait constitutio 15. huius tituli, et Novella 100. Memineris autem constitutionis 3. tit. 6. lib. 2. seu lib. 8. tit. 1. cap. 13. ex qua didicisti, propositam exceptionem dari etiam eorum nomine, quae alicui ex causa advocationis debentur. Memineris constit. 5. tit. 2. huius libri, dicentis, hanc exceptionem competere in pecunia.

Nota Theodorum dicentem, in solo mutuo locum habere exceptionem non numeratae pecuniae, et Thalelaeum ad cap. 71. et praecipue cap. 74.

Thalelai. Non solum in mutuo, sed et in dote, et in debiti solutione, et in pluribus aliis exceptio non numeratae pecuniae opponi potest. In omnibus autem constitutionibus huius tituli pone, factam esse stipulationem: nam si stipulatio facta non sit, nulla obligatio contracta est. Et quomodo necessaria nobis est exceptio adversus obligationem invalidam?

¹⁾ Sic legendum. Fabr. εἰςαγομένης. ^{m)} L. 4. C. IV. 30. legitur iisdem verbis in Syn. p. 245. et apud Harm. II. 2. §. 8. ⁿ⁾ Harm. ἀπαριθμησιν. ⁿⁿ⁾ Deest locus Basilicorum congruus, scil. κεφ. μβ'. τοῦ α'. τιτ. τοῦ παρόντος βιβ.

περὶ προγεγενημένου χρέους] Πρόσοχες ἐν τῷ παρόντι κεφαλαίῳ, ὅτι ὁ ἑναγόμενος βασεῖται ταῖς ἀποδεξεσι, καὶ οὐχὶ ὁ ἑνάγων, ὡς ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἀναργυρίας. ζήτει καὶ τὸν Παλαιὸν ἐν τέλει καὶ τῷ νέῳ παραγγαρητῷ. [Sch. d. III. 351.]

ὅμοιογένει] Ἄδικῶς ἐν τῇ ὁμολογίᾳ θεὶς τὰς αἰτίας, ἐξ ὧν ἔχεωστησε, καὶ ποιησας ταῦτα διηγηματικῶς. [Sch. d. III. 351.]

οὐ ζητοῦμεν] Θαλελαῖον. Τοντέστι, μὴ χοίρη μὲν τῇ ἀναργυρίᾳ. εἰ δὲ τινα νομίζῃς ἔχειν αἰτίαν κατὰ τῆς προτέρεως ἐνοχῆς, ταύτην κέχεσθαι τυχὸν ὅτι ἀπὸ ληγάτον ὑδεβίτον γέγονεν ἡ ἐπερώτησις αὐτῇ, ἢ ἀπὸ ὄγροςιας μὴ συντάσσης γέγονεν ἐπερώτησις αὐτῇ· τοῦ χρόνος λέγειν, ὅτι ἀριθμησις οὐν ἐγένετο, οὐν ἔστιν ἰσχὺον κατὰ τῆς διηγηματικῆς ὁμολογίας. ἄστι δὲ ταύτης τῆς παραγγαρῆς αἵτιεθείστης, τίς βαρύνεται ταῖς ἀποδεξεσι, μᾶνθανε. εἴησται ἐν τῷ κβ. βιβ. διγ. ἐν τῷ γ'. τιτ. ἐν τῷ κε. διγ. ἥγονιν βιβ. κβ. τιτ. α. κεφ. κε. διεμ. β. πγός τῷ τέλει λοιπον τοῦ διγ. ὅτι ὁ ἑναγόμενος ἀναγκάζεται ἀποδεξεσι διὰ φανερῶν ἀποδεξέων ἐγγράφων, ὅτι ὑδεβίτος ἐπηγγελλαῖος. πρόκριμα γάρ αὐτῷ ποιεῖ τὸ διηγηματικὴν γνεσθαι τὴν ὁμολογίαν. ταῦτα δὲ γόνοιν, ἐὰν ἴδιας ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τέθεισε τὴν αἰτίαν, ἐξ ὧν ἔχεωστησε. ἐὰν γὰρ ἀπλούστερον ἡ ὁμολογία συνετάγη, ὁ ἑνάγων ἀναγκάζεται δεῖξαι τὰς αἰτίας, ἐξ ὧν συνετέθησαν αἱ ὁμολογίαι. [Sch. f. III. 351.]

Τοῦτο μὲν οὐν ζητοῦμεν. τίς δὲ τότε ἀπὸ τῶν δύο ὀποτεικύνειν ὄφειται, ἔγω ἔρωτα. Άνοις. Ἀνάγνωθι μὲν καὶ τὴν ἔξαθεν τὸν Θαλελαῖον παραγγαρῆιν. ἀνάγνωθι δὲ καὶ βιβ. κβ. τιτ. δ. κεφάλαιον τελευτικὸν καὶ τὴν ἔκεινος ἡμετέραν νέαν παραγγαρῆιν τὴν τελευταῖαν. [Sch. f. III. 351.]

L. 6. ξ'. Οἱ ὑπέρ τυνος ἐπερώτηθεις καὶ ἑναγόμενος
C. IV. 30. οὐν δίνεται λέγειν, ὅτι οὐκ ἡριθμήθην· οὐδὲ γὰρ ὡς ἀριθμηθεῖς ἐνάγεται.

οἱ ὑπέρ τυνος ἐπερώτηθεις] Θεοδώρον. Οἱ ἐπερώτηθεις ὑπέρ ὄλλου μέλλοντος δανείσασθαι οὐκ ἔχει ἀναργυρίας παραγγαρῆιν, καὶ μὴ ἀπαρθημούς γέγονε. μέμνησο τῆς ιδ. διατ. τοῦ β'. τιτ. τοῦ παρόντος βιβ. ἥγονιν τοῦ γ'. περ. τούτου τοῦ τιτ. εἰ γάρ ὑπέρ ἑαυτὸν, καὶ μὴ ὑπέρ ἀλλον ἐπερώτηθη, καὶ μὴ ἡριθμηθη τομίσματα αὐτῷ, τότε εἰ μὲν ἐναχθῆ, ἔχει τὴν τῆς ἀναργυρίας παραγγαρῆιν· εἰ δὲ μὴ ἐναχθῆ, ὑπάται κανεὶν τὸν κερτὸν ὑδεβίτον κορδικτίκιον ἐπὶ τῷ λεῦπα τὴν κατὰ αὐτὸν ἐνοχὴν, ὃς δηλοῖ η̄ ξ. διάταξις τοῦ παρόντος τίτλου, ἵτοι τὸ ξ. κεφαλ. τὸ δὲ μεῖζόν φησιν η̄ ισ'. διάταξις, ἥγονιν τὸ τελευτ. κεφαλ., ὅτι ὁ ἐπερώτηθεις, καὶ ἐνισμότος ὁμολογεῖ χρεωτεῖν, ἔχει τὴν ἐργημένην παραγγαρῆιν, εἴναι οὐδὲν ἡριθμήθη δηλοντος καὶ ὑπέρ ἑαυτοῦ ὡμολογησεν κατὰ τὴν ξ. διάταξιν τοῦ παρόντος τιτ. καὶ ἐὰν μέρος οὐν κατέβαλεν, ὡς ἔγοντος ἐν τῇ δ'. διατ. τοῦ προκειμένου τιτ. ἀνάγνωθι καὶ τὴν ξ. διατ. τοῦ λα'. τιτ. τοῦ παρόντος δ'. βιβ. [Sch. g. III. 352.]

Ὡς ἔγγυητης, ἢ ὡς μανδάτωρ, ἢ ὡς πρωτότυπος. [Sch. g. III. 352.]

λίστος τάξιν ὄλλου, τοῦτον ἔστι, ὑπέρ ὄλλου. ἀδιάφορον δέ, εἴτε ὡς ἀπὸ δελεγατίλονος, εἴτε ὡς ἀπὸ δωρεᾶς ἐπερώτηθη. σημείωσαι οὖν, ὅτι γενικῶς εἴρηται τῇ διατάξει. κακέντο δὲ ἔγνωσις ἐν τοῖς δὲ δέρβοντος, ὅτι, καὶ ἔχει τινα παραγγαρῆιν κατὰ τοῦ δελεγατεύσαντος αὐτὸν, οὐ δίνεται ταῦτη ἀντιτίθενται τῷ δανειστῷ, ἀλλ' ἔχει κατὰ τοῦ δελεγατεύσαντος αὐτὸν τὸν κορδικτίκιον. διὰ τοῦτο γάρ ὁ δελεγατεύσαντος αὐτὸν τὸν κορδικτίκιον κατὰ τοῦ δελεγατεύσαντος αὐτὸν ἐπειδὴ δοκεῖ καταβίητην εἶναι ὑδεβίτον. ἐπὶ δὲ τῆς παραγγαρῆς τῆς ἀναργυρίας ὁ καταβαλὼν οὐκέτι ἔχει ὑδεβίτον κορδικτίκιον, ὡς ἔγνωσις ἐν τῇ δ'. διατάξει τούτου τοῦ τίτλου, ἵτοι κεφαλ. ξδ. [Sch. g. III. 352.]

L. 7. ξ'. Οἱ ἐπερώτηθέντες ὡς μέλλοντες δανείσασθαι
C. eod. καὶ πρὸ ἑναγωγῆς ἔχοντο τῶν μὴ χρεωστονμένων καὶ καταβληθέντων τὴν ἀπαίτησιν, ἀπαιτοῦντες ἀνατρα-

2) debitum antea constitutum] Observa in hoc capite, reum subire onus probandi, non actorem, ut in themate exceptionis non numeratae pecuniae. Quaere et Antiquum in fine, et novam adnotationem.

3) promittat] Specialiter in promissione positis causis, ex quibus debebat, iisdemque explanatis.

4) non requirimus] Thalelaei. Id est, non uteris quidem exceptione non numeratae pecuniae. Sed si quam causam adversus priorem obligationem te habere putas, ea utere: puta, stipulationem factam esse ex causa legati indebiti, vel ex causa emtionis invalidae: dicere enim, pecuniam non esse numeratam, non est satis firma defensio adversus confessionem, in qua causa specialiter expressa est. Cui autem opposita hac exceptione onus probationis incumbat, disse. Dicitur lib. 22. Dig. tit. 3. dig. 25. seu lib. 22. tit. 1. cap. 25. them. 2. circa finem, reum compelli, manifestis probationibus in scriptis habitis ostendere, sese haec indebito promisisse. Praejudicium enim ei fit ex eo, quod in cautione causa specialiter expressa est. Hoc autem intellige, si in cautione causam specialiter expresserit, ex qua debebat. Nam si cautio simpliciter exposita sit, actor probare cogitur causas, pro quibus cautiones interpositae sunt.

Hoc quidem non requirimus. Quaero autem, quis probare debeat? Solutio. Lege Thalelaei adnotationem extrinsecus positam. Lege et lib. 22. tit. 4. cap. ultimum et ibi novam eamque postremam adnotationem nostram.

LXVIII. Qui pro alio expromisit¹⁾, si conveniatur, dicere non potest, sibi pecuniam non esse numeratam: neque enim, quasi numeratum ei sit, conveniut.

1) qui pro alio expromisit] Theodori. Qui promisit pro alio mutuam pecuniam accepturo, non habet exceptionem non numeratae pecuniae, licet numeratio facta non sit. Memineris const. 14. tit. 2. huius lib. seu cap. 56. huius tituli. Nam si pro se ipso, non pro alio promiserit, neque ei pecunia numerata sit, tunc si quidem conveniatur, habet exceptionem non numeratae pecuniae: quodsi non conveniatur, potest agere certi indebiti condicione, ut obligatione liberetur, ut ostendit constitutio 7. huius tituli, seu cap. 67. Plus dicit constitutio 16. seu caput ultimum, licet iurato quis se debere confessus sit, eum habere exceptionem non numeratae pecuniae, scilicet si nihil numeratum sit, et pro se ipso promisit secundum constitut. 7. huius tituli, et si portionem debiti non solverit, ut didicisti in constitut. 4. tituli proppositi. Lege et constit. 6. tit. 31. huius libri 4.

Ut fideiussor, vel ut mandator, vel ut debitor principalis.

In vicem alterius, id est, pro alio. Nihil autem interest, sive ex causa delegationis, sive donandi animo promiserit. Nota igitur, constitutionem generaliter loqui. Hoc autem didicisti in libris *de rebus*, licet exceptionem aliquam habuerit adversus delegantem, eum non posse hanc creditori opponere, sed adversus delegantem condicione habere. Ideo enim delegatus adversus delegantem condicione habet, quoniam indebitum solvisse videtur. In exceptione autem non numeratae pecuniae, qui solvit, indebiti condicione non habet, ut didicisti in constit. 4. huius tituli, seu cap. 64.

LXIX. Qui promiserunt¹⁾ quasi mutuam pecuniam accepturi, etiam antequam convenientur, condicione corum, quae non debentur²⁾ et non so-

¹⁾ Fabr. in versione praefigit huic scholio nomen Thalelaei, quod in textu omisit.

πῆναι τὴν ἐπερώτησιν· καὶ ἐναγόμενοι ἔχοντες τὴν τῆς ἀναργυρίας παραγραφήν.

οἱ ἐπερώτησιν· Θεοδώρου. Ὁ χειρογραφήσας, ἡ οὐκ ἀπηρθμηθή, ἔχει τὴν τῆς ἀναργυρίας παραγραφὴν ἐναγόμενος. εἰ δὲ θελήσει ἐλευθεροῦσθαι τὴν ἐνοχής, δινατού καὶ μὴ ἐναχθεῖς κινῆσαι τὸν ἀδέβιτον κονδικτίκιον κατὰ τὸ δανειστὸν ἐπὶ τῷ λῆσαι τὴν κατ' αὐτὸν ἐνοχήν. [Sch. h. III. 352.]

Ως ἡδη δανεισάμενοι καὶ ἀριθμηθέντες, συνθέμενοι δὲ τοῦτο ποιῆσαι, ὡς μέλλοντες δανεισθαι καὶ διολογούμενον ἔχοντες τοῦτο, πεπιστευκότες ἵως τοῖς λέγοντος, ὅτι δανεισάμενοι καὶ οὗτος εἶπε καὶ ὡς ἐν κεφ. λ'. ἀνύγνωθι καὶ κεφ. ξδ'. [Sch. h. III. 352. sq.]

τῶν μὴ χρεωστον μέγων] Ἀχρεωστήτως χάρο τὸ γράμματεῖον ἐποίησαν. τοῦτο οὖν βούλεται λέγειν, ὅτι ἔχοντες τὴν τῶν μὴ χρεωστομένων καὶ καταβληθέντων ἀπαιτησιν. καταβολὴν γάρ ἐνταῦθα τὸ γραμματεῖον φησιν, ὅπερ μὴ δανεισάμενοι ἔξεσθεντο. [Sch. i. III. 353.]

Τὸν ἄνεγετον ἀδέβιτον κονδικτίκιον ἔχει. ὁ Παλαιός, ἀδέβιτον κονδικτίκιον ἔχει. [Sch. i. III. 353.]

ο'. Ἐὰν ἐτελεύτησεν ὁ λέγων ἔχειν τὴν τῆς ἀναργυρίας παραγραφὴν, εἰ μὲν μηδέπω παρῆλθεν ὁ χρόνος, οὗ ἐντὸς ὀφείλει διαμαρτύρασθαι, δύνανται καὶ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ διαμαρτύρασθαι περὶ τῆς ἀναργυρίας οὐ μόνον περιότα τὸν δανειστὴν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἔκεινους κληρονόμους ἐντὸς τοῦ νενομισμένου χρόνου. εἰ δὲ διαμαρτυράμενος ἐτελεύτησεν, ἐτέρας μὲν διαμαρτυρίας οὐ δέονται οἱ τούτων κληρονόμοι· δύνανται δὲ ἀντιτιθέναι τὴν περὶ τοῦ μὴ ἀριθμηθῆναι τὰ ἀργύρων παραγραφὴν διηγεκῶς καὶ αὐτῷ τῷ δανειστῇ καὶ τοῖς αὐτοῦ κληρονόμοις ἀρμόσασαν. εἰ δὲ ἡδη παρῆλθεν ὁ χρόνος, μηδέπω μεμψαμένον τὸν χρεώστον, τότε οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ, καὶ ἀνήροις ἀσιν, ἀναγκάζονται τὸ χρέος καταβαλεῖν.

εἳν τελεύτησεν] Θεοδώρου. Η τῆς ἀναργυρίας παραγραφὴ ἀρμόζει καὶ κληρονόμοις ἐνδυψιλενομένον μέντοι τοῦ χρόνου αὐτῆς, καὶ κατα κληρονόμουν. φησὶ δὲ καὶ ἡ εἰ. διάταξις τοῦ παρόντος τιτ. ἥγουν κεφαλ. οε. ὅτι ἀντιτιθεται κατὰ τῶν δανειστῶν τοῦ δανεισατος. [Sch. k. III. 353.]

εἰ μὲν μηδέπω παρῆλθεν ὁ χρόνος] Θαλελαίου. Τοιτέστιν, εἴσω διετίας ἐτελεύτησε μὴ διαμαρτυρόμενος περὶ τῆς ἀναργυρίας. πᾶς γάρ χειρογραφός καὶ λέγων μὴ ἀριθμηθῆναι ὀφείλει ἐντὸς δυο ἑναντῶν διαμαρτύρωσθαι τὸν δανειστὴν, οὗτοι οὐκ ἀριθμησεν. εἰ δὲ τοῦτο μὴ ποιήσῃ, ἀπαιτεῖται τὸ χρέος, καὶ μὴ γέγονεν ἡ ἀριθμησίς. [Sch. l. III. 353.]

καὶ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ] Ἑγέρτος μέντοι τοῦ ὑπολειφθέντος χρόνου μετὰ τὴν ἀδικίανα τρέχοντος. [Sch. m. III. 353.]

δύνανται δέ] Θαλελαίου. Η γάρ διαμαρτυρία ἐμπροθέσμως γενομένη ὑπεδόπτεται τῷ δανειστῇ πιοντει τὴν ἀναργυρίαν ἀντικείθει. [Sch. n. III. 353.]

διηγεκῶς] Πλάσα γάρ, ἀγωγὴ καὶ παραγραφὴ πρόσκαρπος μεθ' ὑπόμνημα διητεκτης γίνεται. [Sch. o. III. 353.]

εἰ γάρ πειροπῆ ὁ χρόνος τῆς διετίας ἐπὶ τοῦ δανείου, καὶ λέγει ὁ χράμψος λαβεῖν, οὗ οὐδὲν ἔλαβεν, ὀφείλει δὲ λέγων δανεισι αποδεκτήν, οὗ τὸ χρέος κατέβαλε. μέχρι δὲ τριακοντατίας, ὅτε βούλεται, αποδεκτήν, εἰ δὲ ἀποδεξεῖται ἀπορεῖ, ἔχοντας ἔχει ὄργον ἐπισταγέσιν τῷ ὀφείλοντι. δύνανται δὲ καὶ δὲ ἐναγόμενος ἀπεπικένειν, εἰ βούλεται. καὶ τὸν ὄργον τελονυμένον παρὰ τὸν ἐναγόμενον ἐπιτίπτει τῆς ἀγωγῆς ὃ δανειστής, εἰ δὲ τὸν εξ ἀπεπιφράζει ὄργον ὄμοσει ὃ δανειστής, εἰ δὲ αὐτὸν τὸν επιστητούμενα. οὗτος ὁ Γαρίδας. [Sch. o. III. 353.]

καὶ αὐτῷ τῷ δανειστῇ] Ἀγτὶ τοῦ, κατ' αὐτοῦ τοῦ δανειστοῦ, ὡςπερ ἐπὶ τῷ νη. βιβ. τιτ. i. κεφ. ε. τὸ δὲ αὐτῷ τῷ προίταρῳ, ἀντὶ τοῦ δι' αὐτοῦ τοῦ προίτωρος ἐκλαμβάνεται. [Sch. p. III. 354.]

luta sunt, habent, petentes, ut irrita habeatur promissio: et si convenientur, habent exceptionem non numeratae pecuniae.

1) qui promiserunt] Theodori. Qui cavit, se accepisse pecuniam, quae ei numerata non est, si convenientur, habet exceptionem non numeratae pecuniae. Si vero obligatione liberari velit, etiamsi non convenientur, potest adversus creditorem indebiti condicione agere, ut obligatione liberetur.

Quasi iam acceperint, pecuniaque eis numerata sit, cum hoc facere constituerint quasi mutuam pecuniam accepturi, idque pro certo habentes, fidem forte eorum secuti, qui se credituros dicerent. Sic accipe, ut in cap. 30. Lege et cap. 61.

2) eorum, quae non debentur] Indebite enim cautionem exposuerunt. Hoc igitur dicere vult, quantitatis indebitae scripturae interpositae condicione eos habere. Solutionem enim hoc loco pro cautione dixit, quam emiserunt, qui pecuniam mutuam non acceperunt.

Indebiti condicione incerti habet. Antiquus, indebiti condicione habet.

LXX. Si defunctus sit¹⁾, qui non numeratae pecuniae exceptionem se habere dicebat, si nondum tempus praeterierit²⁾, intra quod contestatio fieri debet, heredes quoque eius³⁾ contestari possunt de non numerata pecunia, non solum adversus credito rem vivum, sed etiam adversus heredes eius intra tempus consuetum. Si vero contestatione facta decesserit, alia contestatio heredibus eius necessaria non est: possunt autem⁴⁾ exceptionem non numeratae pecuniae opponere, perpetuo⁵⁾ tam ipsi creditori⁶⁾, quam heredibus eius competentem. Sin vero tempus iam praeteriit, nec debitor querelam detulit, heredes eius, etiamsi pupilli sint⁷⁾, debitum solvere compelluntur.

L. 8.
C. IV. 30.

1) si defunctus sit] Theodori. Exceptio non numeratae pecuniae intra tempus ei statutum et heredibus competit, et adversus heredes. Dicit autem et constituto 15. huius tit. seu cap. 75. eam opponi adversus creditores eius, qui pecuniam credidit.

2) si nondum tempus praeterierit] Thalelaei. Id est, decessit intra biennium, nulla contestatione facta de non numerata pecunia. Omnis enim, qui cautionem exposuit et dicit, pecuniam sibi non esse numeratam, intra biennium debet testato denuntiare creditori, pecuniam sibi numeratam non fuisse. Si vero hoc non fecerit, debitum ab eo petitur, licet numeratio facta non sit.

3) heredes quoque eius] Intra tempus tamen, quod superest, et ab adita hereditate currit.

4) possunt autem] Thalelaei. Contestatio enim intra statutum tempus facta efficit, ut creditori quancunque agenti exceptio non numeratae pecuniae obstat.

5) perpetuo] Omnis enim actio et exceptio temporalis post admonitionem perpetuatur.

Nam si biennii tempus interruptum sit in mutuo, et qui scripto cavit, se accepisse, nihil se accepisse dicat, debet, qui se credidisse dicit, probare, se pecuniam numerasse. Usque ad tricennium autem, cum voluerit, probat. Deficientibus autem probationibus potest debitori iusurandum deferre. Potest et reus referre, si velit. Et iureiurando a reo praestito creditor actione cadit. Si vero creditor ex relatione iuraverit, quae pe tebat, consequitur. Sic Garidas.

6) tam ipsi creditori] Id est, adversus ipsum creditorem, ut lib. 58. tit. 10. cap. 5. Praetori ipsi pro per Praetorem ipsum accipitur.

καὶ ἀνάγνησθοι ὁ σιν^τ] Θαλελαῖον. Ὁ γὰρ πούπιλλος ἐναγόμενος περὶ χρεῶν νεφεδίταις τοῦ τελείου διαφέρει. [Sch. q. III. 354.]

Καὶ μὴ δεφενδούμενον αὐτῶν πέμπονται οἱ δανεισταὶ εἰς νομήν καὶ διάποραν τῶν πραγμάτων αὐτῶν. καὶ ὅπερε βιβ. θ. τιτ. σ. κεφ. γ. [Sch. q. III. 354.]

L. 9. οα'. p.) Ὁ ἔλαττον^{q)} λαβὼν καὶ εἰς πλεῖστον^{r)} χειρογραφήσας, ἐπὶ τῇ πλείστῃ ποσότητι καλῶς ἀντιτίθησι τὴν ἀναργυρίαν, ἐὰν εἰσέστη ὁ χρόνος ἐνδιαγι-
λεύνηται τῆς διετίας^{s)}, ἢ διαμαρτύρατο, ἢ εἴσω τούτον τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ διαμαρτύρασθαι ἀφειλε, τὸ ἵκανον τοῖς νόμοις ἕγενετο· οὐδὲν περαιτέρω τούτου, διπερ ἐδέξαν δύναματι κεφαλαίον, ὁ ὄρχων τῆς ἐπαρ-
χίας ἀπαιτηθῆναι ἀνέξεται.

ὅ ἔλαττον λαβών] Θεοδώρου. Ὁ χειρογραφήσας πλέον, ὃν ἡριθμήθη, ἔχει ἡμετανοτοποιηθεῖσαν παραγγαφήν. καὶ οη-
μειωσαν τὴν διαφοραν, εὐ γάρ μηδὲν αὐτῷ παντελῶς ἡριθμη-
θη, ὃν διμολόγησε, τότε τὴν νόμην νομεράτας πεκούνας παρα-
γαφήν ἔχει κατὰ τὴν β'. καὶ γ'. καὶ σ'. καὶ ζ'. διάταξιν τού-
τον τοῦ τίτλου. [Sch. r. III. 354.]

τὸ ἔλαττον τοῖς νόμοις ἕγενετο] Διὰ τὸ ἀπόντος ἰσως τοῦ δανειστοῦ προσελθεῖν τοῦ χρεώστην μονομερῶς τῷ κριτῇ καὶ αιτιάσσωθαι τὴν ἀναργυρίαν. [Sch. s. III. 354.]

οὐδὲν περαιτέρω τοῦ τίτλου] Θαλελαῖον. Θανάσιον τι λέγει ἡ διάταξις ἑταῖθη καὶ ἀγνοούμενον πᾶσι τοῖς μὴ τον παλαιὸν θεματισμὸν τῆς διατάξεως ἐπισταμένοις. τὸ γάρ παλαιὸν εἶχεν ἡ διάταξις, ὅτι κεφαλίον καὶ τόκον χρεωστουμένος τις ἐποίησε^{ss)} γενέθαι χειρογραφον ὡς αὐτὸν κεφαλίον χρεωστημένης πάσης τῆς ποσότητος. καὶ ἔργωται τούτο τὸ σχῆμα κατὰ τοὺς παλαιούς νόμους. ἀλλ' ἐπειδὴ σήμερον ἡ νεαρὰ διάταξις ἀνέπει τὸ τοιοῦτο σχῆμα, βούλομένη τόκον τόκου κατὰ μηδένα τρόπον ἀπαιτεῖθαι, πρὸς τούτο ἡ διά-
ταξις εἰπεν, ὅτι δύναμαι κεφαλίον οὐ δύνασαι ἀπαιτεῖθαι ὑπέρ ὁ ἔλαττος, τούτουτο, τοὺς τόκους τοῖς προσετέθητας ἐν τῇ ἐπερωτήσει τοῦ κεφαλίου οὐ δύνασαι ὡς κεφαλίον ἀπαι-
τήσαι. ὡς τοκος μέρτον ἡδη χρεωστηθῆντας δύνασαι αὐτοὺς ἀπαιτηθῆναι. καὶ αὐτῆς δὲ τῆς δανεισθείσης τῇ ἀληθείᾳ πο-
σότητος δύναται τόκον ἀπαιτεῖθαι ὁ τοιοῦτος, ὡς ἔγνωμεν ἐν τῇ β'. διατάξει τοῦ τιτ. ι). [Sch. t. III. 354.]

L. 10. οβ'. u.) Ὁ μὲν λέγων, διὰ οὐ γέγονεν ἀρίθμησις,
C. eod. εἰ μὴ^{v)} ἐντὸς διετίας ἢ ἔλαττον^{z)}, ἢ διαμαρτύρονται περὶ τούτου, οὐδὲμιλαν ἔχει δικαιοιογύριαν. ὁ δὲ λέγων, διὰ κατέβαλεν, ἐν οἰωδήποτε καιρῷ ἐναγόμενος καλῶς ἀντιτίθησι τὴν γενομένην ἡδη καταβολὴν εἰς δικαιο-
λογίαν. πολλὴ γάρ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ λέγοντος· ἀποδείκνυμι, διὰ κατέβαλον, καὶ τοῦ λέγοντος· ἀπό-
δειξον, διὰ ἡριθμησας.

διὰ μὲν λέγων] Θεοδώρου. Οὐ μόνον ἐντὸς τοῦ χρόνου τῆς παραγγοφῆς τῆς ἀναργυρίας, ἀλλ' ἀεὶ δύναται δεῖξαι ὁ δανειστής, ὅτι ἀποριθμησεν τῷ χρεωστῷ τὰ νομίματα. Εἰώ-
τησις. Τί δήποτε, ὁ μὲν δέος εἴναι δύναται τὸ μόνον κατὰ τὴν
ιδ. διάταξιν τοῦ παρόντος τιτ.^{w)} δύναται ἀπτιθέναι τὴν τῆς
ἀναργυρίας παραγγαφήν, καὶ οὐ περαιτέρω, ὁ δὲ χρεδίτῳ διηγεῖται δεῖξαι δύναται, ὅτι κατέβαλε τὸ χρήματα, ὡς φησιν
ἡ προκειμένη διάταξις. Λίνος. Καὶ πάντα δικαιως ὁ διερεύεται δανειστής ἀεὶ δεῖξαι τὴν καταβολὴν ὡς παραπλεύμενος χρόνῳ, ἔτσιοῦ ἡ καταβολὴ τοῦτο δεῖξαι, τὰ ίδια ἀπόλλιται. ἀρκεῖ γάρ τῷ χρεωστῷ, ὅτι καὶ χειρογραφησαντι χρεωστεῖν δίδωσιν αὐτῷ ὁ νόμος καὶ δύο ἔτη εἰς τὸ βοηθηθῆναι. πίλην εἴσω τῶν δύο ἔτων εἰ δειχθῆ ἐποφείλων, τότε ἀπαιτεῖται· οὐ γάρ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς διετίας χρόνοις πιστεύεται λέγων χρεωστεῖθαι ὁ δανειστής, ἀλλὰ καὶ τότε ὁ διερεύεται δεῖξαι, ὅτι χρεωστεῖται, ἔτει
οὐκ εὐθύνεται ὁ χρεωστής. Εἰώτησις. Ποια γάρ χρεῖται, μετά

T) etiamsi pupilli sint] Thalelaei. Pupillus enim, qui pro debitis hereditariis convenitur, nihil ab eo, qui perfectae aetatis est, differt.

Et si non defendantur, creditores mittuntur in possessionem bonorum eorum, eaque vendunt. Et quaere lib. 9. tit. 6. cap. 3.

LXXI. Qui minorem pecuniam accepit¹⁾, et maioris cautionem exposuit, maioris quantitatis nomine recte opponit exceptionem non numeratae pecuniae, si adhuc tempus biennii currat, aut contestatus sit: aut si intra hoc tempus, intra quod contestari debuit, iuri satisfactum sit²⁾: nihil ultra hoc³⁾, quod accepisti, sortis nomine a te Rector provinciae exigi patietur.

1) qui minorem pecuniam accepit] Theodori. Qui maioris pecuniae, quam ei numerata sit, cautionem interposuit, in factum exceptionem habet. Et nota differentiam. Nam si nihil penitus eorum, quae accepisse se confessus est, numeratum sit, exceptionem non numeratae pecuniae habet secundum constit. 2. 3. 6. et 7. huius tituli.

2) iuri satisfactum sit] Quia fortasse absente creditore debitor iudicem adiit, et de non numerata pecunia questus est.

3) nihil ultra hoc] Thalelaei. Mirabile quidam hoc loco ait constitutio, et incognitum omnibus, qui ignorant veterem constitutionis speciem. Constitutio enim continebat, quod antiquitus fieri poterat, quendam sortis et usurarum creditorem curasse, ut chirographum sibi exponeretur, quasi tota summa deberetur sortis nomine. Et haec species secundum veteres leges valebat. Sed quia hodie Novella constitutio hanc speciem sustulit, quae usuras usurarum nullo modo peti vult, ideo constitutio ait, nihil ultra hoc, quod accepisti, sortis nomine a te exigi potest: id est, usuras in stipulatione sorti adiectas petere quasi sortem non potes. Ut usuras tamen iam debitas petere potes. Ipsius autem quantitatis revera creditae usuras talis petere potest, ut didicimus in const. 2. huius tit.

LXXII. Qui dicit¹⁾, numerationem non esse factam, si non intra biennium vel conveniatur, vel hac de re contestetur, nullam habet defensionem. Qui vero dicit, se debitum solvisse, quocunque tempore conveniatur, recte iam factam solutionem ad defensionem opponit. Nam multum interest inter eum, qui dicit, probo, me solvisse, et eum, qui dicit, proba, te numerasse.

1) qui dicit] Theodori. Non solum intra tempus exceptionis non numeratae pecuniae, sed semper creditor probare potest, se pecuniam debitori numerasse. Interrogatio. Quid ergo, reus quidem intra biennium duntaxat secundum constit. 14. huius tituli exceptionem non numeratae pecuniae obiciere potest, neque amplius, creditor autem perpetuo probare poterit, se pecuniam solvisse, ut ait proposita constitutio? Solutio. Optima ratione creditor semper probare debet solutionem, neque ullo tempore excluditur, quia, si hoc probare prohiberetur, suo careret. Sufficit enim debitori, quod ei, qui cautionem professus est, se debere, lex biennium concessit, ut ei subveniretur. Verum si intra biennium probetur debere, peti ab eo potest: non enim biennii tempore creditori fides habetur dicenti, sibi deberi, sed et tunc probare debet, sibi deberi: alioquin debtor non

p) L. 9. C. IV. 30. usque ad διεμαρτύρατο legitur in Syn. p. 245. q) Syn. ἔλαττον. r) Syn. πλεῖστον. s) Ad verbum διετίας hoc scholium in Syn. legitur: Σημείωσι, ὅτι ἐντὸς διετίας κινέται ἡ περὶ ἀναργυρίας ἀναγνή, εἰ μὴ διαμαρτυρία γένεται. ss) Fabr. ἐποίη. t) Lege ἐν τῇ β'. διατάξει τοῦ τιτ. Fabr. ἐν τῇ β'. διάταξις τῷ τιτ. u) L. 10. C. IV. 30. usque ad verba οὐδὲμιλαν ἔχει δικαιοιογύρια legitur in Syn. p. 245. et apud Harm. II. 2. §. 4. v) Lege μὴ cum Syn. et Harm. Fabr. μέν. vv) Fabr. οὐ posuit ante δύναται, quod omittendum erat.